

Työelämän vaatimusten huomioon ottaminen lähihoitajaopinnoissa

Seija Viitala

**Kehittämishankeraportti
Toukokuu 2008**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**

Ammatillinen opettajakorkeakoulu

JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU

KUVAILELEHTI
Päivämäärä
25.5.2008

Tekijä(t) Viitala Seija	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 40	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi Työelämän vaatimusten huomioon ottaminen lähihoitajaopinnoissa		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu		
Työn ohjaaja(t) Kuukasjärvi Markku		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Lähihoitajatutkinto on laaja-alainen sosiaali- ja terveysalan perustutkinto. Lähihoitajan perustutkintoon johtavaa koulutusta on järjestetty vuodesta 1995 lähtien. Lähihoitaja toimii sosiaali- ja terveysalan perustehtävissä. Päivähoidossa hän osallistuu eri-ikäisten lasten kasvatukseen, hoitoon ja huolenpitoon.</p> <p>Lähihoitaja tarvitsee työssään vuorovaikutustaitoja, yhteistyötaitoja, ongelmanratkaisukykyä, eettistä vastuullisuutta, taloudellisuutta ja havainnointikykyä. Päivähoidossa lähihoitaja toimii moniammatillisen tiimin jäsenenä. Lähihoitajan työssä korostuu asiakkaan kunnioittaminen. Työ muuttuu ja uudistuu jatkuvasti, joten lähihoitajalla pitää olla hyvät oppimistaidot ja motivaatio kehittääkseen itseään ja omaa ammattitaitoaan.</p> <p>Tämän kehittämistehtävän tarkoituksena oli selvittää työelämän ammattitaitovaatimuksia päivähoidossa toimivan lähihoitajan työlle ja verrata niitä koulutuksen tavoitteisiin. Ammattipätevyyttä kuvattiin tietoina, taitoina ja asenteina. Aineisto kerättiin haastatteleamalla lähihoitajia ja työnantajaa. Aineisto analysoitiin kvalitatiivista tutkimusotetta käyttäen sisällönanalyysilla.</p> <p>Tässä selvityksessä ilmeni, että lähihoitajat painottivat tietoa lasten kehityksestä ja ravitsemuksesta sekä vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Työnantaja taas korosti sitä, että lähihoitajalla on uusin tieto ja osaaminen lasten sairauksista ja ensiapuvalmiudet.</p> <p>Lähihoitajien vastauksissa korostuivat lisäksi lapsilähtöisyys, yhteisöllisyys ja ammatillisuus. Vastausten perusteella näyttää siltä, että päivähoidossa työskentelevät lähihoitajat tekevät työtään rakkaudella ja suhtautuen lapsiin hyväksyvästi ja lämpimästi.</p>		
Avainsanat (asiasanat) ammattillinen koulutus, ammatilliset valmiudet, ammattitaito, kasvatus, kvalifikaatiot, lähihoitajakoulutus, motivaatio, oppiminen, osaaminen, päivähoido, sosiaali- ja terveysala		
Muut tiedot		

Author(s) Viitala Seija	Type of Publication Development project report	
	Pages 40	Language
	Confidential ☐ Until _____	
Title Taking work-life requirements into consideration in practical nurse education		
Degree Programme Vocational teacher education		
Tutor(s) Kuukasjärvi Markku		
Assigned by		
Abstract <p>The practical nurse basic examination consists of comprehensive studies in social- and health service. The education leading to practical basic examination has been arranged since 1995. The practical nurse works on a basic works in social- and health service. In the children's day-care she takes part in upbringing and care-taking of children of different ages.</p> <p>In her work the practical nurse needs interaction and cooperation skills, ability to solve problems, sense of ethical responsibility, economy and observation skills. In the children's day-care she works as a member in a team of professionals. Respecting the customer is important in the work of the practical nurse. The work changes and modernizes all the time so the practical nurse must have good skills of learning and motivation to develop her self and her professional skills.</p> <p>The purpose of this development work was to describe the professional requirements of the practical nurse who is working in the children's day-care and compare them to the goals of the education. The professional qualifications were described as knowledge, skills and attitudes. The material was collected through interviewing practical nurses and their employer. The materiel was analyzed using qualitative method.</p> <p>According to the results practical nurses emphasized the knowledge of development of the children and their nutrition and the interaction and cooperation skills. The employer emphasized the newest knowledge of children's illnesses and first aid qualifications of the practical nurse. Practical nurses emphasized also the child's point of view, responsibility and professionalism. According to the results practical nurses in day-care work with love, warmth and affection for the children.</p>		
Keywords professional education, vocational qualifications, professional skill, upbringing, qualifications, practical nurse education, motivation, learning, knowing, children's day-care, social- and health sector		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

1 JOHDANTO.....	6
2 KEHITTÄMISHANKKEEN TARKOITUS, TUTKIMUSONGELMAT JA -METODIT.....	6
3 PÄIVÄHOITO.....	8
3.1 Varhaiskasvatuksen ja päivähoidon historiaa.....	8
3.2 Kasvatusta ohjaavat tieto- ja oppimiskäsitys.....	9
3.3 Päiväkoti moniammatillisena työkenttänä.....	10
4 LÄHIHOITAJAN AMMATITAITO, KOMPETENSSI JA KVALIFIKAATIOT.....	12
4.1 Ammattipätevyys, kompetenssi.....	12
4.2 Lähihoitajan ammattitaitovaatimukset, kvalifikaatiot.....	14
5 LÄHIHOITAJAN AMMATILLISTEN OPINTOJEN OSAAMISTAVOITTEET VOPS:n MUKAAN.....	18
5.1 Yhteiset ammatilliset opinnot.....	18
3.1.1 Kasvun tukeminen ja ohjaus.....	19
3.1.2 Hoito ja huolenpito.....	20
3.1.3 Kuntoutumisen tukeminen.....	20
3.1.4 Perusopintojen kaikille aloille yhteinen ydinosaaminen.....	21
5.2 Sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon tavoitteet.....	22
5.3 Lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen koulutusohjelma.....	23
5.4 Koulutuksen tavoitteet VOPS:n mukaan eriteltyinä.....	25
5.4.1 Oppimistaidot.....	25
5.4.2 Ongelmanratkaisutaidot.....	26
5.4.3 Vuorovaikutus- ja viestintätaidot.....	26
5.4.4 Yhteistyötaidot.....	26
5.4.5 Eettiset ja esteettiset taidot.....	26
6 KEHITTÄMISHANKKEEN ESITTELY.....	27
6.1 Kehittämishankkeen aihe.....	27
6.2 Kohderyhmä.....	27

6.3 Aineiston keruu, analysointi ja luotettavuus.....	27
7 TULOKSET JA TULOSTEN TARKASTELUA.....	29
7.1 Lähihoitajan tehtäviä päiväkodissa.....	29
7.2 Lähihoitajan työssä tarvitsemat tiedot.....	30
7.3 Lähihoitajan työssä tarvitsemat taidot.....	30
7.4 Lähihoitajan työssä tarvitsemat asenteet.....	31
7.5 Koulutuksen antamat valmiudet lähihoitajien kuvaamina.....	32
7.6 Haasteita koulutukseen.....	32
8 POHDINTA.....	33
Lähteet.....	38
Liite.....	40

1 JOHDANTO

Yhteiskunnassamme tapahtuneet muutokset ovat vaikuttaneet myös työelämään. Työn luonne on muuttunut hektiseksi ja pirstaloituneeksi. Lähihoitaja, joka työskentelee päivähoivossa lasten parissa, tarvitsee monenlaisia ammatillisia valmiuksia työhönsä. Lähihoitajan oma persoona on hänen työskentelyvälineensä. Sen lisäksi hän tarvitsee monenlaista tietoa ja taitoa pystyäkseen työskentelemään eri-ikäisten lasten parissa. Lähihoitaja kohtaa työssään monenikäisiä asiakkaita, lapsia ja heidän vanhempiaan. Hän on oman alansa asiantuntija, joka osaa kohdata asiakkaita, ottaa huomioon heidän monenlaiset tarpeensa, ohjata ja neuvoa.

Asiakkaan ja ammattilaisen kohtaamisessa sosiaali- ja terveydenhuollon kentällä on monta ulottuvuutta. Ammattilainen tiedostaa nämä eri ulottuvuudet ja osaa toimia siten, että työn tavoite saavutetaan mahdollisimman hyvin. Ammatillisessa kohtaamisessa avun tai neuvon tarpeessa oleva tapaa juuri siihen ongelmaan perehtyneen ammattilaisen. Ammattilainen edustaa myös työyhteisöä, joka tukee asiakkaan sosiaalisen yhteisön hyvinvointia. Lisäksi on vielä kahden ihmisen kohtaaminen, jossa kummankin kokemukset, tunteet ja oma elämäntilanne vaikuttavat asiakas- ja hoitosuhteeseen. (Taipale ym. 2004, 218.)

Lähihoitajakoulutus on laaja-alaista. Se antaa lähihoitajalle monenlaisia valmiuksia työskennellä monella eri alalla. Koulutuksella on omat tavoitteensa ja työelämällä omansa. Haen tämän kehittämishankkeen avulla vastauksia kysymyksiin, saako koulutuksen saanut lähihoitaja riittävät valmiudet työskennellä myös päivähoivossa eri-ikäisten lasten kanssa.

2 KEHITTÄMISHANKKEEN TARKOITUS, TUTKIMUSONGELMAT JA -METODIT

Päivähoivossa lähihoitajana työskentelevä tarvitsee monenlaisia valmiuksia työhönsä. Lähihoitaja tekee työtään eri-ikäisten ihmisten parissa. Hänellä tulee olla hyvät tiedot, taidot ja asenteet toimiessaan lasten kanssa. Työtaitojen lisäksi hän tarvitsee monenlaisia yhteistyötaitoja.

Yhteiskunnalliset muutokset vaikuttavat myös päivähoivossa. Siksi lähihoitajan on ymmärrettävä omalla alallaan tapahtuvat muutokset ja haasteet. Lähihoitajan onkin kyettävä vastaamaan näihin haasteisiin. Työn muuttuminen edellyttää lähihoitajalta motivaatiota, jatkuvaa valmiutta kehittää itseään ja työtään ja kykyä refleksiivisyyteen. Päivähoivossa tarvittava osaaminen on laaja-alaista ja monipuolista.

Lähtökohtana ammatillisessa koulutuksessa pidetään yleisesti työelämästä kumpuavia tarpeita. Koulutuksen tulee huolehtia, että tutkinnon suorittaneilla lähihoitajilla ovat sellaiset ammatilliset valmiudet, joita työelämässä tarvitaan.

Lähtökohtana kehittämishankkeelleni on tarkastella ja kuvata, millaista osaamista sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon suorittanut lähihoitaja tarvitsee työskennellessään päiväkodissa erikäisten lasten parissa ja mitkä ovat työelämän vaatimukset. Lisäksi tarkastelen myös sitä, miten valtakunnallinen ja koulukohtainen opetussuunnitelma (VOPS ja KOPS) vastaavat näihin osaamistarpeisiin. Tarkastelen tässä kehittämishankkeessa sosiaali- ja perustutkinnon ja lasten ja nuorten koulutusohjelman opetussuunnitelman osaamistavoitteita. Kehittämishankkeen tavoitteena on selvittää työelämän ammattitaitovaatimukset lähihoitajan työlle ja verrata niitä koulutuksen tavoitteisiin.

Tämän kehittämishankkeen tarkoituksena oli selvittää lähihoitajan ammatillista osaamista päivähoitossa sekä lähihoitajan että työnantajan näkökulmista. Näin oli tarkoitus tarkastella työelämän osaamisvaatimuksia suhteessa koulutuksen opetussuunnitelman tavoitteisiin. Tässä kehittämishankkeessa päivähoito tarkoittaa julkista päivähoitoa päiväkodissa. Vastausta tähän tutkimusongelmaan lähdin etsimään seuraavien kysymysten kautta: 1. Millaista osaamista lasten parissa päiväkodissa toimivilta lähihoitajakoulutuksen saaneilta työntekijöiltä vaaditaan työntekijöiden ja työnantajien mielestä? 2. Millaista tämä osaaminen on suhteessa valtakunnalliseen ja koulukohtaiseen opetussuunnitelmaan? – Kysymys 1 jakaantuu osakysymyksiin seuraavasti:

- 1a. Mitä tehtäviä lähihoitaja tekee päiväkodissa?
 - 1b. Millaista osaamista päiväkodissa työskentelevä lähihoitaja tarvitsee?
 - 1c. Antaako koulutus riittävät valmiudet työskennellä päiväkodissa?
 - 1d. Millaisia kehittämiskohteita tulee mieleen, kun vertaat koulutusta ja käytännön työelämää?
- (Liite 1.)

Haastattelin keväällä 2008 kahta päiväkodissa työskentelevää lähihoitajan koulutuksen saanutta lähihoitajaa. Haastattelin myös työnantajan edustajana sekä lastentarhanopettajan että päiväkodin johtajan tehtävissä toimivaa lastentarhanopettajaa. Lisäksi olin jo aikaisemmin tutustunut sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon lähihoitajatutkinnon sekä valtakunnalliseen että koulukohtaiseen opetussuunnitelmaan.

Analysoin aineistoa kvalitatiivisella tutkimusotteella sisällönanalyysin avulla. Tarkastelin näin lähihoitajien ja työnantajan haastatteluissa esille tulleita käsityksiä ammatillisesta osaamisesta, jota olen vertaillut opetussuunnitelmien osaamistavoitteisiin. Analyysini on ollut sisällönanalyysiä, jossa pohjana on ollut haastattelurunko, mutta myös oma ajatteluni ja pohdintani ovat olleet ohjaamassa aineiston analyysiä. Jotkin asiat esiintyvät luokittelussa useampiakin kertoja, koska ne kuuluvat sisältönsä puolesta useampaan luokkaan. Olen tarkastellut lähemmin kohderyhmään ja analyysiin liittyviä asioita kohdassa Kehittämishankkeen esittely.

3 PÄIVÄHOITO

3.1 Varhaiskasvatuksen ja päivähoidon historiaa

”Varhaiskasvatus on pienten lasten eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista”

(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11). Suomessa otettiin 1970-luvun alussa käyttöön käsite varhaiskasvatus, kun päivähoidon henkilöstölle suunniteltiin koulutusta. Varhaiskasvatus, esiopetus ja perusopetus muodostavat keskenään jatkumon. (Vilen, Vihunen, Vartiainen, Siven, Neuvonen & Kurvinen 2006, 186.)

Suomessa varsinainen lastentarhatyö alkoi vuonna 1888 Hanna Rothmanin perustaessa yksityisen kansanlastentarhan Helsinkiin. Yhteiskunnalliset muutokset, jotka tapahtuivat 1960- 1970-luvuilla, muuttoliike maaseudulta kaupunkeihin ja naisten työssäkäynnin lisääntyminen loivat painetta kunnallisen päivähoidon kehittämiseen. Päivähoitopaikkojen tarve oli suuri, mutta paikkoja oli vähän. Siksi päiväkotipaikoille alettiin kehitellä myös muita vaihtoehtoja. Espoossa alettiin kokeilla vuonna 1967 lasten kotihoidon tukea vaihtoehtona päivähoidolle. Yhteiskunta antaa siinä vanhemmille mahdollisuuden hoitaa itse pieniä lapsia kotona tukemalla perhettä taloudellisesti. Kokeilu laajeni muihinkin kuntiin. Lasten kotihoidon tuen nähtiin olevan tärkeä vaihtoehto päivähoidolle. (Vilen ym. 2006, 188- 189.)

Mannerheimin Lastensuojeluliitto alkoi kokeilla ohjattua perhepäivähoitotoimintaa vuonna 1966. Samana vuonna alkoi kunnallinen perhepäivähoitotoiminta, aluksi kokeiluluontoisena.

Perhepäivähoito on lapsen omassa kodissa, hoitajan kodissa, kolmiperhehoitona tai ryhmäperhepäiväkodissa tapahtuvaa lapsen hoitoa. Päivähoito käsitteenä kattaa päiväkotihoidon, perhepäivähoidon ja leikkitoiminnan. Vähitellen perhepäivähoito siirtyi kokonaisuudessaan kunnan

ohjaukseen ja valvontaan. Päivähoitopaikkoja lisättiin voimakkaasti. Perhepäivähoitoa lisättiin ja perustettiin uusia päiväkoteja. Vuonna 1973 asetettiin laki ja asetus lasten päivähoidosta. Laki lasten päivähoidosta (1973) yhdisti lastenseimet ja lastentarhat päiväkodeiksi. (Vilen ym. 2006, 188; Kuokkanen 2006, 30.)

Pääpaino on ollut 1970- 1990-luvuilla päivähoitolain toteuttamisessa. Päivähoitoa on painotettu sosiaalipalveluna perheille. Subjektiiivinen oikeus päivähoitopaikkaan toteutettiin kaikille alle kolmivuotiaille vuonna 1990, ja vuonna 1996 se laajeni koskemaan kaikkia alle kouluikäisiä lapsia. Päivähoidon tehtävä on sekä sosiaalinen että kasvatuksellinen. Päivähoitolakiin liitettiin vuonna 1983 kasvatustavoitteet koskemaan koko päivähoitoa. Lain mukaan päivähoiton tehtävänä on tukea kotikasvatusta ja lapsen kasvua ja kehitystä. (Vilen ym. 2006, 189.) Omalta osaltaan päivähoito toimii sekä ennalta ehkäisevänä että kuntouttavana sosiaalipalveluna. Siksi on tärkeää, että henkilökunnalla on toimivat yhteistyösuhteet myös muiden lasten kanssa työskentelevien tahojen kanssa. Tällaisia yhteistyötahoja ovat muun muassa kasvatus- ja perheneuvola, lastensuojelu, terveyskeskus ja mielenterveystoimisto. (Taipale ym. 2004, 113.)

Vuoden 2001 syksystä alkaen kunnilla on ollut velvollisuus järjestää maksutonta esiopetusta kuusivuotiaille lapsille. Varhaiskasvatuksessa perusopetuslaki (2003/477) vaikuttaa osaltaan annettavaan esiopetukseen. Päivähoitolakia sovelletaan esiopetuksessa silloin, kun esiopetusta järjestetään päivähoitopaikassa. (Vilen ym. 2006, 189; Kuokkanen 2006, 31.)

3. 2 Kasvatusta ohjaavat tieto- ja oppimiskäsitys

Lasten kasvattaminen perustuu aina johonkin viitekehykseen, kuten ihmiskäsitys, käsitys tiedon olemuksesta ja oppimisesta. Kasvattajalla oleva oppimiskäsitys näkyy käytännössä, esim. siinä, miten hän toimii ohjaustilanteessa. (Kuokkanen 2006, 43.)

Behavioristinen oppimiskäsitys perustuu luonnontieteelliseen ajatteluun. Päivähoidossa se näkyy toimintatuokiokeskeisenä suunnitteluna. Kasvattaja valitsee itse, minkälaisia toimintoja hän kulloinkin ottaa välittämättä niinkään lasten kiinnostuksen kohteista. Varhainen oppiminen painottuu kasvatuksessa, eikä yksilöllistä kehitystä tarkkailla. Lapsen oppimista arvioidaan määrällisin perustein, ja lasten osaamista vertaillaan keskenään. Behavioristiset opetuskäytännöt ovat suurimmaksi osaksi jo väistyneet. (Kuokkanen 2006, 44.)

Nykyisin päivähoitossa korostetaan konstruktivistista oppimiskäsitystä. Konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaan lähtökohtana lapsen kehityksessä ja oppimisessa on hänen oma aktiivinen henkinen ja fyysinen toimintansa. Oppimisen lähtökohtana on lapsen arkitodellisuus, mitä hän on kokenut. Pienen lapsen tietoisuus omasta toiminnastaan kehittyy sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Lapsen kanssa vietetään aktiivisesti aikaa osallistumalla tapahtumiin, leikkeihin jne. Lapsi kehittyy omatoimisemmaksi, ja ohjaajan merkitys vähenee. Lapsi tarvitsee kuitenkin aikuista auttamaan ympäristönsä ilmiöiden jäsentämisessä. Sosiokonstruktivistisessa oppimiskäsityksessä painottuvat oppimisen sosiaalinen luonne ja vertaisryhmän merkitys. (Kuokkanen 2006, 45- 47; Vilen ym. 2006, 216.)

3.3 Päiväkoti moniammatillisena työkenttänä

Varhaiskasvatustyö perustuu siihen, että lapsiryhmän kanssa työskentelevä henkilöstö pystyy hyödyntämään työntekijöiden koulutusta ja kokemusta moniammatillisessa työskentelyssä. Kasvattajaryhmän jäsenet, joka on oppinut toisiltaan keskustelujen ja työn kehittämisen kautta, pystyvät laadukkaaseen toimintaan. Keskeisin voimavara varhaiskasvatuksessa on ammattitaitoinen ja yhteistyökykyinen henkilöstö. Jokainen työntekijä tuo varhaiskasvatustyöhön oman koulutuksensa ja asiantuntemuksensa mukaisen panoksen. (Virolainen 2006, 221- 222.)

Varhaiskasvatustyössä ydinosaaminen liittyy osaamiseen toimintaympäristön ja perustehtävien tulkinnasta. Tällä tarkoitetaan tietyssä kontekstissa syntyvän osaamisen hallitsemista. Kontekstiosaamista on tiedostaa kasvatuksen yhteiskunnalliset ja kulttuuriset lähtökohdat, tuntemus kulttuurin ja yhteiskunnallisten instituutioiden toiminnasta, kulttuurinen lukutaito, tuntemus lapsen ja perheen arjen kokonaisuudesta ja tietoisuus työtä ohjaavasta lainsäädännöstä. Tuntemalla lainsäädäntöä ja muuta ohjausta henkilöstö pystyy paremmin kehittämään arkipäivän työtään vastaamaan kulloistakin sääntelyä. (Virolainen 2006, 222; Karila & Nummenmaa 2001,28.)

Varhaiskasvatuksen osaamisalue rakentuu eri ammattiryhmien erityisosaamiselle.

Varhaiskasvatukseen liittyvä osaaminen voidaan jakaa **kasvatusosaamiseen, pedagogiseen osaamiseen, hoito-osaamiseen ja hiljaiseen tietoon**. Kasvatusosaaminen on sitä, että tiedostaa kasvatukseen liittyvät uskomukset ja käsitykset. Se on arviointia, arvokeskusteluja, tulevaisuudenkuvien luomista ja kasvatuksellisten seurausten pohtimista niin lasten vanhempien kuin työyhteisönkin kanssa. Kasvatusosaaminen on myös suuntautumista tulevaisuuteen ja tulevaisuuden ennakkointia. Sitä on myös kasvatuksellisen vuorovaikutuksen hallitseminen ja vuorovaikutuksen

laadun tiedostaminen ja kehittäminen. Kasvatusosaamista on lisäksi asennoituminen oikealla tavalla oppimisympäristöön, joka mahdollistaa lapsen uteliaan, aktiivisen ja tutkivan toiminnan. Myös tunnetietoisuus on kasvatusosaamista. Hoito-osaaminen on sitä, että osaa turvata lapselle laadukkaan ravinnon, riittävän liikunnan ja ulkoilun, sopivan levon ja aktiivisen toiminnan. Kasvatusosaaminen ja hoito-osaaminen jakaantuvat kaikkien kasvattajien kesken. Pedagogista osaamista on löytää lapsen arkipäivässä kehityksellisesti sopivia käytäntöjä. Pedagoginen osaaminen on selvimmin lastentarhanopettajan erityisosaamista. Hiljainen tieto varhaiskasvatuksessa on osaamista, jota ei saavuteta pelkästään koulutuksen kautta, vaan joka kertyy työssä. Hiljaista tietoa on usein kasvattajalla, jolla on pitkä työkokemus. Tyypillistä hiljaiselle tiedolle on, että sitä hallitseva osaa eri tilanteissa toimia tavoitteen mukaisesti vaikkei pystykään jakamaan tietoa muulle työyhteisölle. Usein koetaankin haasteeksi, miten hiljaista tietoa voitaisiin jakaa ja ottaa yhteiseen käyttöön. Hiljainen tieto ei jakaannu ammattiryhmän tai koulutuksen mukaan. Joustavaan varhaiskasvatustoimintaan tarvitaan erityisosaamisen lisäksi yhteistä moniammatillista osaamista. Erilaisissa arjen kasvatus-, opetus- ja hoitotilanteissa toimimiseen tarvitaan kaikki erityisosaaminen, mitä ryhmässä on olemassa. (Karila & Nummenmaa 2001, 31- 35; Virolainen 2006, 222- 225.)

Osaaminen, asiantuntijuus, jaettu asiantuntijuus ja moniammatillisuus kuvaavat työntekijää toisaalta tietyn toimenpiteen hallitsijana ja toisaalta osaajana, joka voi joustavasti siirtyä työtehtävästä toiseen. Työ voi vaatia työntekijältä sekä tietyn alueen yksityiskohtaista osaamista että laajempaa tietämystä. Eriytyneet työtehtävät korostavat asiantuntijuutta. (Virolainen 2006, 217.)

Asiantuntijuuden ja ammattitaidon keskeinen ulottuvuus on osaaminen. Osaaminen koostuu tiedoista ja taidoista. Ammatin työtehtävien ja työkokonaisuuden hallitsemiseksi on välttämätöntä tietää työn ydiosaaminen. Ydiosaamisen alue on erityinen tehtäväalue, jonka hoitamisen takia ammatti on olemassa. Asiantuntijuus on tietyn alan ydiosaamista. Yhteistyö erilaista osaamista ja asiantuntijuutta omaavien jäsenten kesken hyödyttää kaikkia osapuolia. Myös yksilön oma osaaminen kehittyy, kun tietoa ja osaamista jaetaan. (Virolainen 2006, 217- 218.)

Erityispiirteenä ja työn edellytyksenä päivähoitotyössä nähdään yhteiskunnallisen ympäristön moninaiset ulottuvuudet. Moniammatillisessa työyhteisössä yhteistyö on konkreettista yhteiskunnallisen vaikutuksen heijastumaa. Päiväkotihenkilöstön osaamisessa keskeisiä kehittämisaalueita ovat päivähoiton laadun ylläpitäminen ja kehittäminen. (Virolainen 2006, 218- 219.)

Päivähoidossa on sekä sisäistä että ulkoista moniammatillisuutta. Päiväkodissa sisäinen moniammatillisuus on eri ammattiryhmien yhteistä jaettua ammatillista toimintaa, jossa toteutetaan päiväkodin perustehtävää. Sisäistä moniammatillisuutta harjoittaa esim. samassa lapsiryhmässä työskentelevä henkilöstö. Ulkoinen moniammatillisuus on yhteistyötä niiden ammattilaisten kanssa, jotka työskentelevät samojen perheiden kanssa. Ulkoinen moniammatillisuus on toimimista verkostoissa. (Virolainen 2006, 219- 220.)

4 LÄHIHOITAJAN AMMATTITAITO, KOMPETENSSI JA KVALIFIKAATIOT

4.1 Ammattipätevyys, kompetenssi

Lähihoitajan koulutus on sosiaali- ja terveysalan perustutkinto. Päivähoitajien ja lastenhoitajien koulutukset poistuivat vuonna 1995, ja tilalla aloitettiin lähihoitajakoulutus. Lähihoitaja toimii sosiaali- ja terveysalan perustehtävissä. Hän osallistuu eri-ikäisten ja erilaisten ihmisten kasvatukseen, hoitamiseen ja huolenpitoon niin kodeissa kuin sosiaali- ja terveysalankin yksiköissä. Työhön sisältyy eri-ikäisten sairaiden ja sosiaalisissa vaikeuksissa olevien hoitamista ja huolenpitoa. Koulutus antaa lähihoitajalle perusvalmiudet työskentelyyn erilaisissa työympäristöissä. Työssä tarvittavien erityispiirteiden hallitseminen tulee vasta työkokemuksen kautta. (Virolainen 2006, 217; Tiilikkala 1995, 22.)

Lähihoitaja tarvitsee toiminnassaan vuorovaikutustaitoja, ongelmanratkaisukykyä, eettistä vastuullisuutta, taloudellisuutta, havainnointikykyä, tilanteiden tunnistamis- ja arviointikykyä ja kriittistä päätöksentekoa. Hänen tulee pystyä tasa-arvoiseen, toista ihmistä arvostavaan vuorovaikutukseen eri-ikäisten ja eri kulttuureista tulevien ihmisten kanssa. Hänen pitää pystyä tarvittaessa muuttamaan ja tarkistamaan ajattelutapojaan. Lähihoitajan työssä korostuvat asiakkaan kunnioittaminen ja toimiminen sosiaali- ja terveysalan ammattietiikan mukaisesti. (Tiilikkala 1995, 23.)

Lähihoitaja on oman ammatillisen alansa asiantuntija. Ammatillisuus voidaan määrittää varhaiskasvatustyössä ajatteluun, tunteisiin ja mielikuviin piirtyneenä kuvana omasta työstä, johon koulutus ja työkokemus ovat vaikuttaneet. Ammatillisuuteen liittyy kasvattajan näkökulmasta ammatillinen identiteetti eli kuva omasta itsestä, omista taidoista, vahvuuksista ja kehittämistarpeista. (Virolainen 2006, 214- 215.)

Ammatillisuudella on dynaaminen luonne, jota kuvastavat seuraavat ominaisuudet: joustavuus, uudelleen koulutus, täydennyskoulutus ja elinikäinen oppiminen. Kasvattajan ammatillisuus kehittyy ammatillisen sosialisoinnin, ammatillisen kasvun ja ammatillisen kehittymisen yhteisprosessina. (Virolainen 2006, 215.)

Ammatillinen sosialisointi tapahtuu prosessina alkaen jo ennen ammattiin kouluttautumista, jatkuen koulutusaikana ja vielä työelämässä. Yksilö omaksuu ammatillisen sosialisoinnin aikana ne tiedolliset, taidolliset ja toiminnalliset valmiudet, joita hän tarvitsee ammatissaan. Hän kykenee kehittämään sekä ammatissa toimimisen käytäntöjä että yhteisön kulttuuria. Ammatillinen kasvu ja kehittyminen ilmenevät aina jossakin kontekstissa. Ammatillinen sosialisointi tapahtuu yksilön ja yhteisön vuorovaikutuksessa. Ammatillisuuden näkeminen prosessina edellyttää jatkuvaa uusiutumista ammatissa. Käytännön tasolla se on rutiineiksi muodostuvien työtapojen jatkuvaa arvioimista ja kehittämistä. Ammatillinen uusiutuminen edellyttää totuttujen toimintatapojen kyseenalaistamista. (Virolainen 2006, 216.)

Ammattitaidon voidaan ajatella olevan työprosessin hallitsemista ajattelun tasolla ja myös kykyä toimia vaihtuvissa tilanteissa oikein. Ammattitaito on jatkuvasti muuttuvaa kasvuprosessia. Ihmisen ammattitaito kehittyy niin yksilöllisesti kuin yhteisöllisestikin. Ammattitaito on ammatillista osaamista, joka on väritynyt persoonallisesti ja yksilöllisesti. (Tiilikkala 1995, 12.)

Ammattitaidossa on nähtävissä syvyys- ja laajuusulottuvuudet. Ammatillisen osaamisen laajuus on eri osa-alueilla olevaa monipuolista ja kattavaa osaamista. Osaamisen syvyys on vuorovaikutusta ydintehtävien osaamisen ja perusteiden hallinnan välillä. Osaamisen syventäminen on tehokkaampaa, kun pyritään ammatilliseen joustavuuteen ja liikkuvuuteen. Syvyysuunnassa liikkumista on, kun pyritään perustietämisestä soveltamiseen, konkreettisista toiminnoista ajatuksellisiin prosesseihin, näkyvästä tekemisestä näkymättömään ja konkreettisesta abstraktiin. Ydintoiminnoissa korostuvat kokemuksellinen perusta, käytännön toiminnallisuus ja konkreettinen tekeminen. Ammattitaidon syventämisessä perustana ovat arvot ja tietäminen. (Tiilikkala 1995, 13-14.)

Ammattitaitoisen henkilön monipuolinen ja rikas tietämys pohjautuu teoreettisiin ja käsitteellisiin rakenteisiin. Tieto kietoutuu käytännöllisiin taitoihin. Myös emotionaaliset elämykset liittyvät osaamiseen. Osaava ammattilainen pystyy sekä tunnistamaan että ratkaisemaan ongelmia. Hän osaa

ideoita, suunnitella ja toteuttaa. Korkeatasoinen osaaminen on kykyä kehittää omaa tietämystä ja soveltaa sitä myös erilaisiin tilanteisiin. (Tiilikkala 1995, 14.)

Ammattipätevyys, kompetenssi, ilmaisee aina yksilön ominaisuuksien ja työn ehtojen välistä suhdetta. Se on myös laatua, johon liittyvät työntekijän luonteenpiirteet. Ammatillinen pätevyys sisältää motivoitumisen ja työn vaatiman tiedon. Siitä ilmenee myös työn ja sen tekijän välinen suhde. Työmotivaatio pohjautuu arvoihin, joille työtoiminta perustuu. Ammatilliseen pätevyyteen sisältyy myös työssä opittu äänetön ammattitaito. Kompetenssi on kykyä suoriutua odotetulla tavalla ammatillisen alueen töistä. Se sisältää kyvyn siirtää ammatillisella alueella tietoja ja taitoja uusiin tilanteisiin. Kompetenssi käsittää organisoinnin, työn suunnittelun, innovaation ja suoriutumisen rutiinitöitä vaativimmista tehtävistä. Tämä kuvaa hyvin myös sosiaali- ja terveysalan työntekijän kompetenssia. (Tiilikkala 1995, 16- 17.)

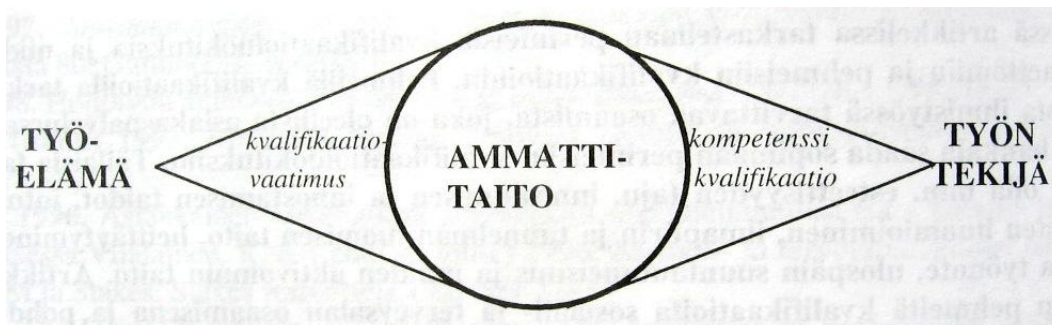
4.2 Lähihoitajan ammattitaitovaatimukset, kvalifikaatiot

Kvalifikaatiot ovat koulutuksessa hankittuja valmiuksia, joita ihminen käyttää työelämässä tai muussa ihmisten välisessä toiminnassa. Kvalifikaatio voi olla kaikkia niitä tietoja, taitoja ja valmiuksia, joita tarvitaan työprosessissa toimimiseen. Kvalifikaatio on yhteiskunnallinen ominaisuus, sillä se voidaan omaksua vain työprosessin olemassa olevien ehtojen puitteissa. Yksilölle nämä ehdot ilmenevät kvalifikaatiovaatimuksina. Niillä tarkoitetaan ominaisuuksia ja valmiuksia, joita edellytetään työtehtävien suorittamisessa. Kvalifikaatiot mahdollistavat tietyn työprosessin toteuttamisen ja onnistumisen. Kvalifikaatio-termi kuvaa ominaisuuksia, joilla voidaan luonnehtia ihmisen tietynlaista toimintakykyä (Tiilikkala 1995, 17- 18.)

Erilaiset työt vaativat erilaisia kvalifikaatioita. Koulutus välittää teknisiä kvalifikaatioita, joita ovat työtehtävien suorittamisen edellyttämät tiedot ja taidot. Väärälä jakaa keskeiset ammattitaitokvalifikaatiot tuotannollisiin, normatiivisiin ja innovatiivisiin kvalifikaatioihin. (Tiilikkala 1995, 18; Väärälä 1995, 44.) **Tuotannollis-tekniset kvalifikaatiot** ovat teknisiä tietoja ja taitoja, joita työn suorittamisessa ja työprosessissa tarvitaan. Ammatillisessa koulutuksessa nämä taidot korostuvat. **Normatiiviset kvalifikaatiot** ovat henkilökohtaisia ominaisuuksia. Normatiiviset kvalifikaatiot voidaan jakaa mukautumis-, motivaatio- ja sosiokulttuurisiin kvalifikaatioihin. Mukautumiskvalifikaatiot ovat työhön sopeutumisen peruskysymyksiä, kuten työkuri, työaika, työyhteisö, luotettavuus jne. Motivaatiokvalifikaatio on syvällistä työhön sitoutumista, työn näkemistä haasteena ja sisällöllisesti mielenkiintoisena projektina. Sosiokulttuurinen kvalifikaatio

on työntekijän suhde työorganisaatioon ja myös työorganisaatiosta ulospäin. Nykyisessä työelämässä korostuvat vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot, joihin kuuluvat myös kielitaito ja erilaiset viestintätaidot. **Innovatiiviset kvalifikaatiot** ovat luovia taitoja, uusien työtapojen ja menetelmien kehittämistä ja omaksumista. Näihin liittyy myös se, että osaa hahmottaa oman työnsä osana tuotantoprosessia ja laajempaa kokonaisuutta. Innovatiivisiksi kvalifikaatioiksi luokiteltavia taitoja ovat myös luovuus, rohkeus ja ennakkoluulottomuus. (Tiilikkala 1995, 18- 19, 54; Väärälä 1995, 42- 47.)

Yhteiskunnallisilla muutoksilla on vaikutusta myös työelämään. Työn muuttuessa muuttuvat myös työssä tarvittavat ja edellytettävät suoritusvaatimukset. Näitä suoritusvaatimuksia nimitetään kvalifikaatiovaatimuksiksi. Metsämuuronen (2001) käyttää osaamisen käsitettä tarkoittaessaan niitä taitoja, kykyjä ja ominaisuuksia, joita ammattilainen tarvitsee työstä suoriutuakseen. Eri tutkijat (Kuusi, Mäkelä, Turtiainen) käyttävät termiä kvalifikaatio kuvaamaan taitoa, osaamista ja valmiuksia. Metsämuuronen yhtyy Pelttarin esittämään kompassimalliin, jonka mukaan kvalifikaatiovaatimukset ovat työn tai työnantajan työntekijältä edellyttämisiä vaatimuksia. Kvalifikaatio ja kompetenssi kuvaavat sitä tunnustettua osaamista, millä työntekijä vastaa työn tai työnantajan asettamiin haasteisiin. Kompetenssi on työntekijän ammattitaitoa, kun taas kvalifikaatiovaatimuksen painopiste on enemmänkin itse työssä (ks. kuvio 1).

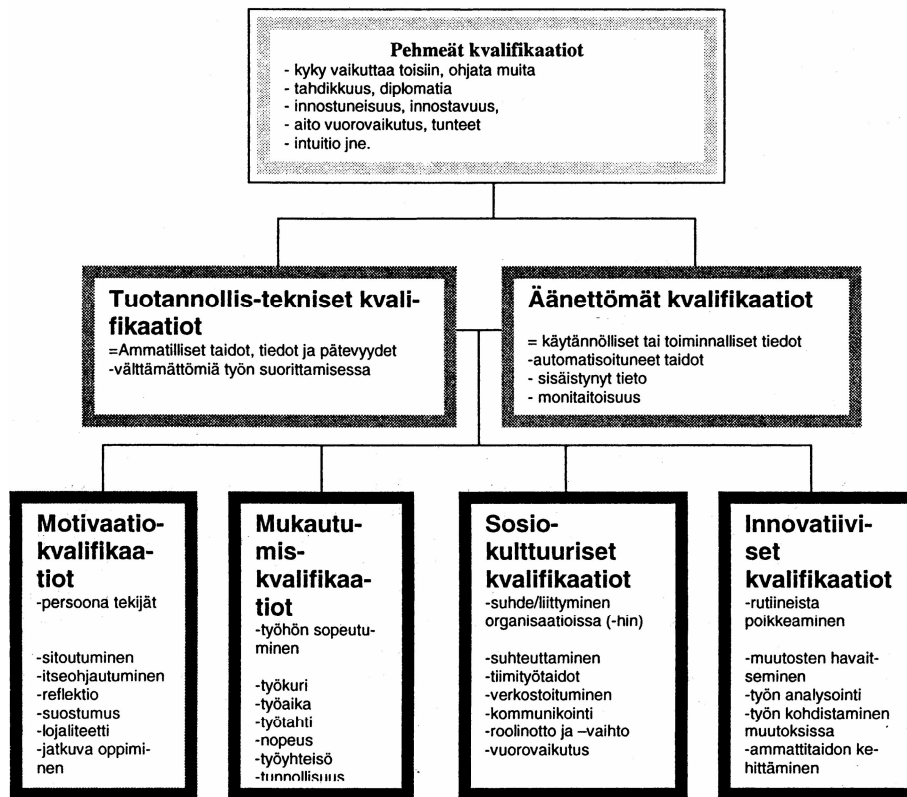
Kuvio 1. Kvalifikaation, kompetenssin ja ammattitaidon käsitteet ja niiden väliset suhteet Pelttarin mukaan (Metsämuuronen 2001, 138).

Kvalifikaatioita luokitellaan monella tavalla. Metsämuuronen käyttää Väärälän perinteistä luokitusta pohjana pehmeälle osaamiselle. Kivinen (1998) on tuonut esiin ”äänettömän ammattitaidon”. Tällä hän tarkoittaa sellaisia työssä tarvittavia taitoja, jotka ovat osa työn kokonaishallintaa. Nämä taidot voivat olla tiedostamattomia taitoja, jotka ilmenevät käytännöllisenä

tai toiminnallisena tietona työssä. Tieto voi olla kokemuksen kautta tullutta ja sisäistynyttä. Äänetön ammattitaito voi ilmetä myös innostuneisuutena, toisiin vaikuttamisen kykynä, yhteistyökykynä, kommunikointi- ja ihmissuhdetaitoina, monitaitoisuutena tai muiden ohjaamis-, kouluttamis- tai perehdyttämiskykynä. Koska tällainen äänetön ammattitaito on työn hyvän suorittamisen kannalta oleellista, sen osatekijöitä voidaan nimittää äänettömiksi kvalifikaatioiksi. Metsämuurosen (2001, 138- 139) mukaan ”äänetöntä ammattitaitoa” voitaisiin nimittää pehmeiksi kvalifikaatioiksi.

Äänettäviä taitoja on ainakin kahdenlaista. Ne voivat sisältää automatisoituneita tietoja ja taitoja, jotka liittyvät työn suorittamiseen. Ne voivat olla myös opittavissa olevia persoonallisia ominaisuuksia. Persoonallisuudenpiirteet voisivat olla motivaatiotekijöitä tai sosiaalista osaamista. (Metsämuuronen 2001, 139.)

Eläminen informaatioyhteiskunnassa asettaa työntekijöille uudenlaisia vaatimuksia. Entistä selvemmin korostuvat työntekijän henkilökohtaiset ominaisuudet. Tällaisia ominaisuuksia ovat itsensä hallinta, vuorovaikutustaidot, kyky kommunikoida ja valmius työstä toiseen siirtymiseen. Osaaminen voidaan tutkijoiden (Kaivo-oja, Honkakoski) mukaan jakaa yleisosaamiseen ja asiaosaamiseen. **Yleisosaaminen/reunaosaaminen** on kaikilla aloilla tarvittavaa osaamista. **Asiaosaaminen tai alalla tyypillisesti** vaadittava osaaminen on kullekin alalle tyypillinen erityisosaaminen. Metsämuurosen (2001, 139) mukaan ”kovia” tuotannollis-teknisiä kvalifikaatioita pitäisi täydentää ”pehmeillä”, äänettömillä kvalifikaatioilla, jotka vaikuttavat siihen, että työ suoritetaan hyvin (kuviot 2).

Kuvio 2. Ammatillisen osaamisen osatekijöitä Metsämuurosen (2001, 140) havainnollistamana.

Perinteiset tuotannollis-tekniset kvalifikaatiot ovat olleet tärkeitä työssä selviytymisen edellytyksiä. Nyky-yhteiskunnassa mahdollisesti oleellisempia ovat yleiset hyvän työntekijän yliammatilliset ominaisuudet, kuten motivaatio, mukautumis-, sosiokulttuuriset ja innovatiiviset valmiudet sekä oppimiskyky, oppimaan oppiminen ja oman toiminnan analysointikyky. (Metsämuuronen 2001, 140- 141.)

Muuttuvilla työmarkkinoilla työntekijä tarvitsee sekä yleiskvalifikaatioiden että ydinkvalifikaatioiden hallintaa. Jotta työntekijä voi kehittyä työssään ja kasvattaa ammattitaitoaan, hän tarvitsee yleiskvalifikaatioita. Työntekijöiden taidot voivat vaihdella hyvinkin paljon. Työntekijä, jolla on hyvät ammatilliset tiedot ja taidot ja vaikka tiimityöt, on tärkeä työnantajalle. (Metsämuuronen 2001, 141.)

Kolmantena kuviossa 2 ovat emotionaalis-moraaliset kvalifikaatiot. Jotta työntekijä voisi työskennellä hyvin sosiaali- ja terveysalalla, hänellä pitää olla myös pehmeitä taitoja. Koska työtä tehdään ihmisten parissa, pehmeät taidot voisivat olla yksi avain siihen, että asiakas kokee työntekijän taholta lämpöä ja aitoa läsnäoloa. (Metsämuuronen 2001, 141.)

Lähihoitajan ammatilliset kvalifikaatiot sisältävät uudenlaisia ammatillisia valmiuksia, jotka sijoittuvat entisten sosiaali- ja terveysalan kouluasteen ammattien välimaastoon.

Kyseessä on laaja-alainen osaaminen, jolla vanhat ammatilliset rajat ylittyvät. Kun arvioidaan lähihoitajalta vaadittavia kvalifikaatioita, asiakkaiden kunnioittaminen, vastuullisuus ja kyky tunnistaa asiakkaiden tarpeet ovat tärkeällä sijalla. (Tiilikkala 1995, 24, 54.)

5 LÄHIHOITAJAN AMMATILLISTEN OPINTOJEN OSAAMISTAVOITTEET VOPSIN MUKAAN

Lähihoitajan tutkinto muodostuu yhteisistä opinnoista (20 opintoviikkoa), ammatillisista opinnoista (90 opintoviikkoa) ja vapaasti valittavista opinnoista (10 opintoviikkoa). Lisäksi opintoihin kuuluvat koulutusohjelmittain eriytyvät ammatilliset opinnot (40 opintoviikkoa). Laki ammatillisesta koulutuksesta 630/98 määrittelee ammatillisten perustutkintojen tavoitteet seuraavasti: ”Ammatillisen koulutuksen tarkoituksena on kohottaa väestön ammatillista osaamista, kehittää työelämää ja vastata sen osaamistarpeista sekä edistää työllisyyttä (2§). - - Ammatillisen peruskoulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijoille ammattitaidon saavuttamiseksi tarpeellisia tietoja ja taitoja sekä valmiuksia itsenäisen ammatin harjoittamiseen. Koulutuksen tavoitteena on lisäksi tukea opiskelijoiden kehitystä hyviksi ja tasapainoisiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille jatko-opintojen, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja sekä tukea elinikäistä oppimista.” (5§.)

5.1 Yhteiset ammatilliset opinnot

Keskityn tässä tarkemmin yhteisiin ammatillisiin opintoihin, koska ne tiedot, taidot ja asenteet, joita opiskelijat näiden kautta saavat, kuvaavat ehkä parhaiten heidän omaksumaansa oleellista tietämystä. Opiskelijoille välittyvät ammatillisten opintojen kautta sekä ydintaidot että sisällöllisesti painotettavat asiat. Yhteisten ammatillisten opintojen kautta opiskelija saa laaja-alaiset perusvalmiudet, joita hän tarvitsee alan tehtävissä.

Lähihoitajatutkinnossa ammatillinen osaaminen rakentuu kolmen kokonaisuuden opinnoista, joiden laajuus on yhteensä 50 opintoviikkoa: kasvun tukeminen ja ohjaus, hoito ja huolenpito ja kuntoutuksen tukeminen. Työssäoppimista lähihoitajatutkinnossa on vähintään 29 opintoviikkoa. Oppilaitokset voivat itse päättää työssäoppimiseen käytettävien opintoviikkojen määrän. Esittelen seuraavaksi nämä kolme kaikille yhteisten ammatillisten opintojen jaksoa ja niiden tavoitteet. (Vrt. Ojala 2008, 97- 99.)

5.1.1 Kasvun tukeminen ja ohjaus

Lähihoitajakoulutus alkaa Kasvun tukeminen ja ohjaus -jaksolla. Jakso on 16 opintoviikon laajuinen sisältäen työssäoppimista vähintään 5 opintoviikkoa. Opintojakson sisältöalueina ovat oppimaan oppiminen ja tiedonhankinta, sosiaali- ja terveystalouden yhteiskunnallisen perustan hallinta, ammatillisuus, ihmisen kasvu ja kehitys ja asiakkaan tukeminen ja ohjaaminen.

Kasvun tukeminen ja ohjaus liittyy kokonaisuudessaan päivähoitotyöhön. Tarkastelen seuraavassa Kasvun tukeminen ja ohjaus-opintojakson tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä kiitettävällä tasolla.

- opiskelija hallitsee oppimaan oppimisen valmiudet ja oppimistaidot ja osaa asettaa tavoitteita ammatilliselle kehitykselle;
- osaa arvioida toimintaansa, asettaa tavoitteita, kehittää persoonallisuuttaan ja ammattitaitoaan ja ottaa vastuuta oppimisestaan;
- opiskelija tuntee sosiaali- ja terveydenhuollon toimintajärjestelmää ja ymmärtää sen merkityksen hyvinvoinnin turvaajana;
- osaa noudattaa keskeisiä kasvun tukemiseen ja ohjaukseen liittyviä sosiaali- ja terveydenhuollon säädöksiä ja toimintaperiaatteita;
- osaa suunnitelmallisen asiakas-, hoito- ja huolenpitytyön perusteet: oman toiminnan suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin sekä hoito-, huolto-, kasvatus- ja palvelusuunnitelman laatimisen ja käytön ottaen huomioon sosiaali- ja terveystalouden laatuystön lähtökohdat;
- opiskelija noudattaa sosiaali- ja terveystalouden arvoperustaa, ihmiskäsityksiä ja ammattieettisiä periaatteita perustellen toimintaansa ja ottaen huomioon siihen liittyvän vastuun ja toimivallan;
- osaa ilmaista itseään selkeästi ja asiallisesti sekä suullisesti että kirjallisesti noudattaen hyviä tapoja ja toimien palveluhenkisesti; osaa viestiä tarkoituksenmukaisesti eri tilanteissa ottaen huomioon läsnä olevien tilanteen, vastaanottokyvyn ja tunteet;
- osaa kuunnella asiakastaan ja osoittaa myötätuntoa sekä osaa keskustella ja antaa asiakkaalle mahdollisuus pohtia omaa tilannettaan ja etsiä ratkaisuja;
- tunnistaa oman käyttäytymisensä vaikutuksen asiakkaissa ja työyhteisössä ja etsii työskentelyynsä asiakkaalle sopivia toimintatapoja; osaa säädellä omaa käytöstään, tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohtiaan;
- tuntee ihmisen kehityksen ja siihen keskeisesti vaikuttavat tekijät ja osaa soveltaa tietoa työssään;

- hallitsee yksilöiden ja ryhmien ohjaamisen ja osaa haastatella eri-ikäisiä asiakkaita heidän tarpeensa ja tilanteensa selvittämiseksi;
- osaa tukea eri-ikäisten ja kulttuuritaustaltaan erilaisten asiakkaiden kasvua ja kehitystä ja psyykkistä hyvinvointia korostaen asiakkaiden voimavaroja ja mahdollisuuksia selviytyä arjen toiminnoissa. (Opetushallitus 2001, 50- 52.)

5.1.2 Hoito ja huolenpito

Hoito ja huolenpito-opinnot ovat laajuudeltaan 22 opintoviikkoa sisältäen vähintään 5 opintoviikkoa työssäoppimista. Keskeisiä sisältöalueita opintojaksolla ovat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän ja toimintaperiaatteiden tunteminen, hoito- ja huolenpitotyö, hoito- ja huolenpitotyön toiminnot, lääkehoito, aseptiikka, ensiapu ja työsuojelu. Olen koonnut seuraavaan sellaisia kiitettävän tason mukaan määriteltyjä keskeisimpiä hoito- ja huolenpito-opintojen tavoitteita, joilla on kosketuspintaa päiväkotityöhön:

- opiskelija hallitsee sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalvelut ja osaa ohjata asiakasta käyttämään niitä;
- osaa ottaa työssään huomioon työelämän ja yhteiskunnan ajankohtaiset haasteet;
- osaa toteuttaa suunnitelmallista asiakas-, hoito- ja huolenpitotyötä, joka sisältää oman toiminnan suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin sekä osaa laatia ja käyttää hoito-, huolto- ja palvelusuunnitelmia;
- opiskelija osaa laatia ja kirjata suunnitelmia tarkoituksenmukaisesti asiakkaiden tukemisen ja työyhteisön toimivuuden näkökulmasta ja pystyy muuttamaan suunnitelmia tilanteen mukaan;
- osaa perustella toimintansa ja tekemänsä ratkaisut;
- osaa toteuttaa eri-ikäisten ja taustaltaan erilaisten lasten, nuorten, aikuisten ja vanhusten perushoitoa itsenäisesti ja työryhmän jäsenenä;
- opiskelijan tulee osata antaa ensiapua. (Opetushallitus 2001, 53- 55.)

5.1.3 Kuntoutumisen tukeminen

Kuntoutumisen tukeminen -opintojakso on laajuudeltaan 12 opintoviikkoa. Siihen sisältyy vähintään 5 opintoviikon mittainen työssäoppiminen. Keskeisinä sisältöalueina ovat kuntoutumisen ja toimintakykyisyyden tukeminen sekä toimiminen työntekijänä kuntoutumisen tukemisessa.

Seuraavassa kuvaan kiitettävän tason mukaisia tavoitteita, jotka ovat keskeisimpiä päivähoitotyön kannalta:

- opiskelija osaa kohdata vammaisen tai fyysisesti tai psyykkisesti erityistuen tarpeessa olevan käyttäen kuntouttavaa työtettä, toimien palveluhenkisesti ja kunnioittaen hänen itsemääräämisoikeuttaan ja omatoimisuuttaan;

- osaa tunnistaa vammaisiin tai toimintakyvyltään erilaisiin ihmisiin kohdistuvia asenteita ja osaa tukea näitä ihmisiä ja jakaa oikeaa tietoa vammaisuudesta ja toimintakyvyn vajeista;
- osaa tukea asiakkaan halua kuntoutua ja osaa tukea heitä sosiaalisten suhteiden luomisessa ja ylläpidossa;
- opiskelijalla tulee olla kuntouttava työote, ja hänen tulee tukea erilaisten asiakkaiden kuntoutumista asiakaslähtöisesti;
- hänen tulee osata työryhmän jäsenenä tukea asiakkaan kasvatuksellista kehitystä;
- hänen tulee osata tukea asiakkaan itsenäistä selviytymistä;
- osaa käyttää toiminnallisia ja luovan ilmaisun menetelmiä;
- opiskelija osaa toimia moniammatillisessa työryhmässä ja osaa toteuttaa siinä suunnitelmallista kuntoutumista ja osallistua kuntoutussuunnitelman käyttöön lähihoitajan tehtävän mukaisesti;
- osaa huolehtia oman työ- ja toimintakykynsä säilymisestä ja vahvistumisesta ja perustella toimintaansa. (Opetushallitus 2001, 59- 60.)

5.1.4 Perusopintojen kaikille aloille yhteinen ydinosaaminen

Lähihoitajan koulutusta määrittävät opetussuunnitelman perusteet. Niiden mukaan koulutuksen tulee tuottaa valmiuksia, jotka lisäävät kaikilla aloilla tarvittavaa ammattisivistystä ja kansalaisvalmiuksia ja joiden avulla opiskelijat pystyvät seuraamaan yhteiskunnassa ja työelämässä tapahtuvia muutoksia ja toimimaan muuttuvissa oloissa. Koulutuksen tulee antaa opiskelijoille valmiuksia kansainvälisyyteen, kestävän kehityksen edistämiseen, teknologian ja tietotekniikan hyödyntämiseen, yrittäjyyteen, laadukkaaseen ja asiakaslähtöiseen toimintaan, kuluttajaosaamiseen sekä työsuojelusta ja terveydestä huolehtimiseen. (Opetushallitus 2001, 10- 12; Koulukohtainen opetussuunnitelma 2001, 7- 8.)

Perusopinnoissa koulutuksen tavoitteena on seuraavien kaikilla aloilla tarvittavien valmiuksien kehittyminen opiskelijalle: **oppimistaidot, ongelmanratkaisutaidot, vuorovaikutus- ja viestintätaidot, yhteistyötaidot sekä eettiset ja esteettiset taidot** (Opetushallitus 2001, 11- 12). Jotta opiskelijan **oppimistaidot** kehittyvät, koulutuksen pitää tuottaa valmiuksia elinikäiseen oppimiseen ja halua itsensä kehittämiseen. Tärkeää on, että opiskelija saa valmiuksia oman oppimisensa ja osaamisensa arvioimiseen ja myös opiskelunsa suunnitteluun. Hänen pitää saada valmiuksia tiedon hankkimiseen, jäsentämiseen ja arvioimiseen. Hänen pitää myös osata soveltaa aikaisemmin opittua uusissa tilanteissa. Koulutuksessa opiskelijan tulee saada valmiuksia **ongelmanratkaisutaitojen** kehittymiseksi niin, että hän osaa toimia joustavasti, innovatiivisesti ja luovasti sekä työssään että ongelmatilanteissa. (Opetushallitus 2001, 11- 12.)

Opiskelijan **vuorovaikutus- ja viestintätaitojen** kehittymiseksi hänen tulee saada koulutuksessa valmiuksia selviytyäkseen työelämän erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Hänellä tulee olla

valmiuksia selvittää neuvottelutilanteissa. Hänen tulee osata käyttää sekä suullista että kirjallista viestintää samoin kuin tietotekniikkaa vuorovaikutus- ja viestintätilanteissa. **Yhteistyötaitojen** kehittymiseksi koulutuksen tulee antaa opiskelijalle valmiuksia toimimiseen erilaisten ihmisten kanssa ja tiimin jäsenenä. Ihmissuhteissa hänen tulee olla joustava ja ottaa huomioon toiset ihmiset. Opiskelijan pitää pystyä tunnistamaan omia ja toisten tunnetiloja ottaa ne huomioon toiminnassaan. (Opetushallitus 2001, 11- 12.)

Opiskelijan **eettisten ja esteettisten** taitojen kehittymiseksi koulutuksen tulee antaa hänelle valmiuksia käsitellä ja ratkaista eettisiä ongelmia. Hänen tulee tiedostaa omat arvonsa ja kulttuuriin pohjautuvia kauneusarvoja ja ottaa ne huomioon toiminnassaan. Hänen tulee osata toimia vastuullisesti ja oikeudenmukaisesti. Hänen tulee noudattaa tehtyjä sopimuksia. Hänen tulee osata noudattaa ammattietiikkaa työssään ottaen huomioon vaitiolovelvollisuuden, tietosuojan ja kuluttajansuojasäädökset. (Opetushallitus 2001, 11- 12.)

5.2 Sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon tavoitteet

Sosiaali- ja terveysalalla työskentelevä lähihoitaja tekee työtään ihmisten parissa. Siksi tutkinnon suorittaneella tuleekin olla hyvät ihmissuhde- ja vuorovaikutustaidot. Hänellä pitää olla hyvät neuvottelutaidot. Hänen tulee pystyä toimimaan tiimeissä ja projekteissa. Hänellä pitää olla vahvaa osaamista niin sosiaali- ja terveysalan hoito- ja huolenpitotehtävissä kuin kasvatustehtävissäkin. Hänen tulee kyetä tukemaan erilaisia ja eri-ikäisiä ihmisiä löytämään omat voimavaransa ja toimintakykynsä heidän lähtökohdistaan käsin. Hänen on osattava ottaa huomioon erilaisten ihmisten kulttuuri- ja arvomaailmat. Käytännön hoito-, huolenpito- ja kasvatustaitojen ohella hänen tulee hallita alan arvo-osaaminen ja ammattietiikka sekä toimia suvaitsevasti ja ongelmanratkaisutaitoaan käyttäen. (Opetushallitus 2001, 12)

Tutkinnon suorittaneella tulee olla ymmärrys, että ihmisen fyysinen ja sosiaalinen ympäristö ja yhteiskunta vaikuttavat terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen. Lisäksi hänen on osattava työskennellä kestävän kehityksen periaatteiden ja toimintayksiköiden laatujärjestelmien mukaisesti, työturvallisuutta edistäen. Tutkinnon suorittaneen pitää osata työskennellä yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon eri ammattiryhmien kanssa. Hänen pitää pystyä työskentelemään sekä yksin että jäsenenä moniammatillisessa ryhmässä. Hänen tulee tunnistaa niin mahdollisuudet kuin rajatkin omalle osaamiselleen. Työ muuttuu ja uudistuu jatkuvasti. Jotta tutkinnon suorittanut pystyisi vastaamaan näihin haasteisiin, hänellä pitää olla hyvät oppimistaidot. Hänellä tulee olla myös

elinikäisen oppimisen periaatteiden mukaisesti sekä oman ammattitaidon että työn kehittämistäidot. Hänen tulee arvostaa omaa ammattiaan. Tärkeää on myös, että tutkinnon suorittanut haluaa kehittää itseään ja omaa ammattiaan asiakaskeskeisesti ja palveluhenkisesti niin, että toiminnan laatu paranee. Alan kansainvälistyessä hoito- ja huolenpitytyön monikulttuurisuus korostuu. Siksi sosiaali- ja terveysalan suorittaneella on hyvä olla kielitaitoa. Häneltä vaaditaan valmiuksia oman työkykynsä ja jaksamisensa huolehtimisesta. Hänen on osattava perustella niin toimintansa kuin tekemänsä ratkaisutkin. Ratkaisujen tekoon hänen on tarvittaessa osattava hakea apua. (Opetushallitus 2001, 12)

Kaikilla sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon suorittaneilla pitää olla osaamista eri-ikäisten, taustoiltaan erilaisten ja erilaisissa elämäntilanteissa elävien ihmisten kasvun ja kehityksen tukemiseen ja ohjaamiseen. Lisäksi hänen tulee tukea heidän hoitoaan, huolenpitoaan ja kuntoutumistaan. (Opetushallitus 2001, 13.)

Laaja-alaisen alan perusosaamiseen kuuluvat myös suunnitelmallisen työprosessin hallinta ja yrittäjyyden perusvalmiudet. Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto luo edellytyksiä työllistyä alan erilaisiin tehtäviin. Se mahdollistaa myös joustavan liikkumisen työtehtävistä ja -yksiköstä toiseen. Alalla työskentelevien pitää tuntea sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut sekä noudattaa alaa koskevia säädöksiä ja ammattietiikkaa omassa toiminnassaan. (Opetushallitus 2001, 13.)

5.3 Lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen koulutusohjelma

Opiskelija voi aloittaa koulutusohjelman, kun hän on suorittanut hyväksyttävästi tutkinnon yhteiset opinnot sekä opinto-kokonaisuudet kasvun tukeminen ja ohjaus, hoito ja huolenpito ja kuntoutumisen tukeminen. Koulutusohjelma on laajuudeltaan 40 opintoviikkoa. Lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen koulutusohjelmaan sisältyy vähintään 14 opintoviikkoa työssäoppimista. Työssäoppimispaikoiksi käyvät lasten päivähoito, kotihoito, lastensuojelun avo- ja laitospuodot, vastasyntyneiden osastot, lastenosastot, koulun yleis- ja erityisopetus sekä koululaisten iltapäivätoiminta ja nuorisotyö. Työssäoppimisen toimintaympäristöt voivat olla julkisella, yksityisellä tai kolmannella sektorilla. (Opetushallitus 2001, 87.)

Lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen koulutusohjelmaopintokokonaisuuteen kuuluvat seuraavat opinnot: lapsen ja nuoren hoito- ja kasvatustyö, kasvun ja kehityksen tukeminen

varhaislapsuudessa, kasvun ja kehityksen tukeminen kouluikässä ja nuoruudessa, sairaan lapsen ja nuoren hoito ja muut valinnaiset opinnot. (Opetushallitus 2001, 87.)

Kuvaan seuraavassa aluksi lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen yleisiä opetussuunnitelman tavoitteita, ja sen jälkeen erittelen lähemmin kahden ensimmäisen opintokokonaisuuden tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä. Perusteluna on, että nämä opintojaksot liittyvät selvimmin päivähoidossa työskentelevän lähihoitajan ammattitaitoon. (Vrt. Opetushallitus 2001, 87.)

Lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen koulutusohjelman suorittaneen pitää osata hoitaa terveitä vastasyntyneitä kotona ja sairaaloissa. Hänen tulee osata toimia oikein päivähoidossa sekä päiväkotii- että perhepäivähoidon toimintaympäristöissä. Hänen on osattava osallistua varhaiskasvatukseen työryhmän jäsenenä. Hänen tulee osata työskentely koululaisten iltapäivätoiminnassa ja koulunkäynnin avustamisessa. Hänen on osattava työskennellä kuntouttavan työotteen mukaisesti lasten ja nuorten sairaanhoidossa niin kodeissa kuin sairaaloissakin lähihoitajan vastuualueella. Hänen on osattava nuorten kasvatusta ja hoito lähihoitajan vastuualueella. (Opetushallitus 2001, 87- 89.)

Lapsen ja nuoren hoito ja kasvatustyössä lähihoitajalta odotetaan seuraavanlaisia valmiuksia.

- opiskelija tuntee lasten ja nuorten hoito- ja kasvatustyön historian;
- tuntee lapsen oikeuksien sopimuksen sisällön ja toimii alaa koskevan säädösten mukaan;
- kunnioittaa työssään tasa-arvoa, oikeudenmukaisuutta ja itsemääräämisoikeutta;
- osaa suunnitella, toteuttaa ja arvioida työtään lapsi- ja perhekeskeisesti;
- osaa arvioida valintojensa eettisiä periaatteita;
- tuntee lapsen ja nuoren fyysisen, kognitiivisen, sosioemotionaalisen ja persoonallisuuden kehityksen ja osaa soveltaa tietoa työhönsä;
- osaa havainnoida lapsen ja nuoren yksilöllisiä tarpeita ja tukea suotuisaa kasvua ja kehitystä;
- osaa ottaa huomioon lapsen ja nuoren kasvuympäristön ja sen merkityksen;
- tiedostaa perheen aseman ja merkityksen muutoksen ja osaa ottaa huomioon perheen muutos- ja kehitysvaiheet kohdatessaan lapsen ja nuoren eri tilanteissa;
- hänellä on oltava valmiudet tehdä monikulttuurista hoito- ja kasvatustyötä työryhmän jäsenenä;
- osaa käyttää perhekeskeisen sosiaali- ja verkostotyön menetelmiä toimiessaan työryhmän jäsenenä;
- ymmärtää jatkuvan ammatillisen kasvun merkityksen työssään haluten kehittää omaa persoonallisuuttaan ja ammattitaitoaan;
- osaa arvioida omaa toimintaansa ja pyytää ja antaa palautetta sekä käyttää niitä hyväkseen ammatillisessa kehittymisessään;
- osaa toimia vastuullisesti toimivaltansa rajoissa;
- pystyy käsittelemään työpaineita ja -uupumusta ja edistää työssä jaksamista. (Opetushallitus 2001, 87- 88.)

Kasvun ja kehityksen tukeminen varhaislapsuudessa edellyttää seuraavia valmiuksia:

- osaa hoitaa ja ohjata lapsia hoidon eri alueilla ja näkee ne tärkeinä oppimistilanteina;
 - osaa valmistaa lapselle terveellistä ja monipuolista ruokaa;
 - osaa tunnistaa lapsen kasvu- ja elinympäristön (hoitopaikan) terveystriskit ja osaa työryhmän jäsenenä puuttua epäkohtiin ehkäisevästi ja korjaavasti; hän osaa ylläpitää ja soveltaa hygieniatietämystään hoito- ja kasvatustyössä ja osaa ehkäistä infektioita lasten perushoidossa;
 - osaa ennaltaehkäistä lasten tapaturmia;
 - tuntee varhaiskasvatuksen historiallisen perustan ja kehityksen;
 - osaa käyttää varhaiskasvatuksen pedagogista tietoa toimiessaan lasten kanssa;
 - osaa yksin ja yhdessä suunnitella ja toteuttaa lapsikeskeistä varhaiskasvatusta ottaen huomioon päivähoitolain päivähoidolle asettamat laatuvaatimukset;
 - osaa suunnitella, toteuttaa ja arvioida yksilöllisiä hoito- ja kasvatussuunnitelmia yhdessä lasten vanhempien ja työyhteisön jäsenten kanssa;
 - osaa työryhmän jäsenenä käyttää työssään monipuolisesti varhaiskasvatuksen menetelmiä: leikkiä, työkasvatusta, opetusta ja ohjausta, perushoitoa, juhlia ja retkiä;
 - osaa ohjata lasta leikissä ja ymmärtää leikin merkityksen lapsen kehityksessä;
 - osaa ohjata ja tukea eri-ikäisiä ja eri kehitysvaiheissa olevia lapsia itseilmaisuudessa, luovassa ja kasvatuksellisessa toiminnassa (äidinkieli, musiikki, kuvallinen ilmaisu ja liikunta);
 - osaa työyhteisön jäsenenä osallistua esiopetuksen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin ja tietää esiopetuksen perusteet;
 - osaa luoda lapsen kasvulle ja kehitykselle suotuisan oppimisympäristön ja osaa arvioida ja kehittää lapsen kasvua ja kehitystä tukevaa toimintaa yhdessä lasten, heidän vanhempiensa ja työyhteisön jäsenten kanssa;
 - tuntee yleisimmät vaihtohtopedagogiikat ja osaa hyödyntää niitä hoito- ja kasvatustyössä;
 - osaa ohjata yksittäistä lasta ja lapsiryhmää ottaen huomioon ryhmän toimintaa säätelevät tekijät; osaa ohjaustilanteissa ottaa huomioon eri kulttuuritaustasta tulevat lapset.
- (Opetushallitus 2001, 89- 90.)

5.4 Koulutuksen tavoitteet VOPSIN mukaan eriteltyinä

Tarkastelen tässä tarkemmin koulutuksen lähihoitajaopiskelijoille asettamia sekä perustutkinnon että koulutusohjelmien tavoitteita. Olen luokitellut tavoitteet perusopintojen kaikille yhteisien taitojen mukaan: oppimistaidot, ongelmanratkaisutaidot, vuorovaikutus- ja viestintätaidot, yhteistyötaidot ja eettiset ja esteettiset taidot. (Opetushallitus 2001, 11- 13, 50- 61)

5.4.1 Oppimistaidot:

- halu itsensä kehittämiseen;
- oman oppimisen ja osaamisen arviointi;
- valmiuksia tiedon hankkimiseen;
- elinikäinen oppiminen.

5.4.2 Ongelmanratkaisutaidot:

- joustavuus;
- innovatiivisuus;
- luova toiminta.

5.4.3 Vuorovaikutus- ja viestintätaidot:

- ihmissuhdetaidot;
- neuvottelutaidot;
- suullisen ja kirjallisen viestinnän käyttö;
- tietotekniikan käyttö.

5.4.4 Yhteistyötaidot:

- osaa toimia erilaisten ihmisten kanssa;
- tiimin jäsenenä toimiminen;
- joustavuus ihmissuhteissa;
- toisten ihmisten huomioonottaminen;
- tunnistaa omia ja toisten tunnetiloja ja ottaa ne huomioon toiminnassaan.

5.4.5 Eettiset ja esteettiset taidot:

- osaa ratkaista eettisiä ongelmia;
- omien arvojen tiedostaminen;
- kulttuuriin pohjautuvien kauneusarvojen huomioiminen;
- toimii vastuullisesti ja oikeudenmukaisesti;
- noudattaa sopimuksia;
- noudattaa ammattietiikkaa;
- alan arvo-osaaminen.

(Opetushallitus 2001, 11- 13, 50- 61)

6 KEHITTÄMISHANKKEEN ESITTELY

6.1 Kehittämishankkeen aihe

Tämän kehittämishankkeen tarkoituksena oli selvittää lähihoitajan ammatillista osaamista päivähoidossa sekä lähihoitajan että työnantajan näkökulmista. Näin oli tarkoitus tarkastella työelämän osaamisvaatimuksia suhteessa koulutuksen ops:n tavoitteisiin.

Päivähoito käsitteenä kattaa päiväkotihoidon, perhepäivähoidon ja leikkitoiminnan. Tässä kehittämishankkeessa päivähoito tarkoittaa julkista päivähoitoa päiväkodissa. Vastausta tähän tutkimusongelmaan lähdin etsimään seuraavien kysymysten kautta: 1. Millaista osaamista lasten parissa päiväkodissa toimivilta lähihoitajakoulutuksen saaneilta työntekijöiltä vaaditaan työntekijöiden ja työnantajien mielestä? 2. Millaista tämä osaaminen on suhteessa valtakunnalliseen ja koulukohtaiseen opetussuunnitelmaan? – Kysymys 1 jakaantuu osakysymyksiin seuraavasti:

- 1a. Mitä tehtäviä lähihoitaja tekee päiväkodissa?
- 1b. Millaista osaamista päiväkodissa työskentelevä lähihoitaja tarvitsee?
- 1c. Antaako koulutus riittävät valmiudet työskennellä päiväkodissa?
- 1d. Millaisia kehittämiskohteita tulee mieleen, kun vertaat koulutusta ja käytännön työelämää?

6.2 Kohderyhmä

Tähän tutkimukseen osallistui kaksi päiväkodissa toimivaa lähihoitajan koulutuksen saanutta lähihoitajaa. Suuntautumisopintoina olivat olleet lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen koulutusohjelmaopinnot. Molemmat lähihoitajat olivat naisia, iältään 24- ja 53-vuotiaita. Toinen heistä oli työskennellyt päiväkodissa 4 vuotta ja toinen 13 vuotta. Lisäksi tutkimukseen osallistui yksi työnantajan edustaja. Hänkin oli sukupuoleltaan nainen. Hän oli työskennellyt päivähoidossa 25 vuotta ja oli ollut aluksi lastentarhanopettajan tehtävissä. Nykyisin hän toimii päiväkodin johtajana lastentarhanopettajan tehtävien lisäksi.

6.3 Aineiston keruu, analysointi ja luotettavuus

Keräsin tähän kehittämishankkeeseen aineiston keväällä 2008. Haastattelin kahta päiväkodissa työskentelevää lähihoitajan koulutuksen saanutta lähihoitajaa. Haastattelin myös työnantajan

edustajana sekä lastentarhanopettajan että päiväkodin johtajan tehtävissä toimivaa lastentarhanopettajaa. Lisäksi olin jo aikaisemmin tutustunut sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon lähihoitajatutkinnon sekä valtakunnalliseen että koulukohtaiseen opetussuunnitelmaan.

Analysoin aineistoa kvalitatiivisella tutkimusotteella sisällönanalyysin avulla. Tarkastelin näin lähihoitajien ja työnantajan haastatteluissa esille tulleita käsityksiä ammatillisesta osaamisesta. Laadullista aineistoa kerätään usein juuri haastattelun avulla. Kysymyksessä on haastattelijan aloitteesta ja useimmiten myös hänen ehdoillaan tapahtuvasta keskustelusta. Tärkeää onkin, että haastattelu on keskustelunomainen tilanne. Haastattelu on vuorovaikutustilanne, jossa tutkijan tarkoituksena on saada haastateltavilta selville itseään kiinnostavia asioita tai ainakin tutkimuksen aihepiiriin kuuluvia asioita. (Vrt. Eskola & Vastamäki 2001, 24- 36.)

Koulutukselle asetettuja ammatillisen osaamisen tavoitteita on opetussuunnitelman valtakunnallisissa perusteissa. Analysoin perustutkintovaiheen ja lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen syventäviä opintoja. Eskolan (2001, 146) mukaan aineiston analyysin tehtävänä on aineiston tiivistäminen, järjestäminen ja jäsentäminen niin, ettei mitään oleellista ja tärkeää jää pois. Analyysini on ollut sisällönanalyysiä, jossa pohjana on ollut haastattelurunko, mutta myös oma ajatteluni ja pohdintani ovat olleet ohjaamassa aineiston analyysiä.

Luokittelin haastattelut ensin kysymysten pohjalta niin, että jaoin samaa aihepiiriä käsittelevät asiat yksittäisiin osioihin. Sitten luokittelin ne tiedoiksi, taidoiksi ja asenteiksi. Kaikki vastauksissa esille tulleet asiat ovat mukana luokituksissa. Jotkin asiat esiintyvät luokittelussa useampiakin kertoja, koska ne kuuluvat sisältönsä puolesta useampaan luokkaan.

Tavoitteena kvalitatiivisessa tutkimuksessa on ymmärtää tutkimuskohdetta. Silloin ei ole niin suurta merkitystä aineiston koolla. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa päätelmiä aineistosta ei tehdä ajatellen yleistettävyyttä. Voidaan ajatella sen sijaan aristotelisesti, että yksityisessä toistuu yleinen. Kun yksittäistä tapausta tutkitaan riittävän tarkasti, nähdään, mikä ilmiössä on merkittävää ja usein toistuvaa. Kun aineisto on riittävä, samat asiat alkavat kertautua. Tällöin puhutaan saturaatiosta, eli mitään uutta merkittävää ei enää tule esille, vaikka haastatteluja jatkettaisiinkin. (Hirsjärvi 2000, 168- 169.)

Tutkimustulosten luotettavuuden arviointiin voidaan käyttää erilaisia menetelmiä. Reliaabelius on yksi käsite, jonka avulla kuvataan tutkimustulosten luotettavuutta. Tällöin mitataan esim. tulosten

toistettavuutta. Tämän tehtävän tulosta voidaan pitää reliabelina sikäli, että haastattelut ovat toistettavissa esimerkiksi jossakin toisessa päiväkodissa. Toinen luotettavuuden arviointia kuvaava käsite on validius. Mietittäessä kehittämishankkeesta saatujen tulosten luotettavuudesta validiutta on tärkeää, että tutkimusmenetelmällä voidaan mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. Mielestäni haastattelu sopi hyvin tähän tehtävään. Sain haastateltavilta juuri sitä tietoa, mitä halusinkin saada. Kasvokkain haastatellessa pystyin esittämään haastateltaville myös tarkentavia kysymyksiä kulloinkin esillä olevasta aiheesta. Pystyin myös tarkistamaan, oliko haastateltava ymmärtänyt kysymyksen oikein. (Vrt. Hirsjärvi ym. 2000, 213- 214.) Vastauksissa ei mielestäni ilmennyt sellaista epäselvyyttä, jotka olisivat tulkinnanvaraisina heikentäneet validiutta.

Hirsjärven ym.(2000) mukaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa voidaan tutkimuksen validiutta tarkentaa käyttämällä useita menetelmiä. Termiä triangulaatio käytetään tutkimusmenetelmien yhteiskäytöstä. Tässä tutkimuksessa olen käyttänyt haastattelujen lisäksi valtakunnallista ja koulukohtaista opetussuunnitelmaa, joihin olen vertaillut haastattelutuloksia.

7 TULOKSET JA TULOSTEN TARKASTELUA

7.1 Lähihoitajan tehtäviä päiväkodissa

Lähihoitajat tekevät päiväkodissa monenlaisia tehtäviä. Tässä haastattelussa painottuivat lähinnä lasten perushoitoon liittyvät työtehtävät sekä lähihoitajien että työnantajan haastatteluissa. Lähihoitaja huolehtii lapsen perushoitoon liittyvistä asioista, kuten ruokailutilanteista, peseytymisestä ja puhtaudesta, levosta, pukeutumistilanteista ja ulkoilusta. Lähihoitaja osallistuu yhdessä lastentarhanopettajien kanssa toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Tässä päiväkodissa lähihoitaja valmistaa myös aamupalan ja huolehtii tiskit. Muu ruoka tulee valmiina keskuskeittiöstä. Lähihoitajan tehtäviin kuuluu myös vaatehuollosta, kuten lasten vaatteiden kuivatuksesta, huolehtiminen ja liinavaatteiden pesu. Lähihoitaja vastaa yhdessä muiden työntekijöiden kanssa myös päiväkodin siisteydestä. Työnantajan haastattelussa tuli myös esille, että lähihoitaja vastaa päiväkodissa lasten lääkehoidollisesta puolesta. Lähihoitajan tehtäviin kuuluu myös uusien lähihoitajaopiskelijoiden ohjaaminen työssäoppimisjaksolla.

7.2 Lähihoitajan työssä tarvitsemat tiedot

Tärkeimpinä tietoina päivähoitossa työskentelevät lähihoitajat pitivät kehityspsykologista tietoa lapsen kasvusta ja kehityksestä. Samoin lähihoitajien vastauksissa korostui tietämys lasten ravitsemuksesta ja päivähoiton toimintaperiaatteista. Työnantaja puolestaan piti tärkeänä lähihoitajan tietoa lasten sairauksista ja ensiapuvalmiuksia:

1) Kehityspsykologinen tieto:

- tärkeää on tietää lapsen iästä ja kehitystasosta, jotta tietää, miten tukea ja ohjata lasta ja ymmärtää, mitä voi vaatia lapselta.

2) Lasten ravitsemus:

- pitää olla tietoa lasten ravitsemuksesta ja ruoka-aineallergioista, että osaa antaa oikeita ruokia allergisille lapsille;
- tietää, mikä on terveellistä ruokaa, että osaa ohjata myös vanhempia.

3) Tietoa päivähoiton toimintaperiaatteista:

- pitää olla tietoa päivähoiton tavoitteista ja toimintamenetelmistä, että on yhteiset linjat muiden työntekijöiden kanssa.

4) Tietoa lasten sairauksista ja erityishoidosta:

- tietää lasten eri sairauksista, kun lapsella oli esim. märkärupi, niin tiesi miten toimia ja osasi ohjata vanhempia;
- tietoa erilaisista tukimuodoista; jos lapsella on jotakin kehitysviivästymiä tai muita ongelmia, niin osaa ohjata perhettä eteenpäin;
- tärkeää, että lähihoitajalla on hyvät ensiapuvalmiudet.

7.3 Lähihoitajan työssä tarvitsemat taidot

Päivähoitossa työskentelevät lähihoitajat pitivät työssä tärkeimpinä taitoina hyvään perushoittoon liittyviä taitoja ja hyviä vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja sekä lasten, vanhempien että työkavereiden kanssa. Tärkeänä nähtiin myös ohjaava kasvatus ja ongelmanratkaisukyky. Työnantajan puolelta keskeiseksi taidoksi nousivat hoivaamiseen liittyvät taidot. Vastaukset jäsenyivät yksityiskohtaisesti esitettyinä seuraavalla tavalla:

1) Perushoito

- hyvä perushoito on tärkeää;

- pitää hallita perushoitoon liittyvät asiat: hyvä hygienia, käsienpesu, terveellinen ruoka, riittävä lepo ja ulkoilu, pukeminen, riisuminen;
 - osaa tunnistaa lapsen perushoitoon liittyvät tarpeet.
- 2) Vuorovaikutus
- pitää olla hyvä kontakti lapseen;
 - osattava kuunnella lasta;
 - pitää osata olla lapselle aikuinen ja auktoriteetti.
- 3) Yhteistyötaidot (vanhemmat ja työkaverit)
- yhteistyö vanhempien kanssa koetaan tärkeäksi, vanhempainkeskustelut ja hoito- ja kasvatussuunnitelmien tekeminen vanhempien kanssa yhdessä;
 - kohtaamiset vanhempien kanssa tärkeitä;
 - tärkeää on osata toimia tiiminä.
- 4) Ohjaava kasvatus
- hyväksyä lapset sellaisina kuin he ovat, arvostaa lapsia;
 - ottaa huomioon lapset yksilöinä;
 - osaa ohjata lasta hellästi mutta määrätietoisesti, asettaa rajat yhdessä lapsen kanssa keskustellen.
- 5) Hoivataidot
- kyky kuulla ja nähdä lapsi, mitä lapsi tarvitsee ja osata reagoida lapsen tarpeeseen;
 - lapsen kohtaaminen, luottamuksen rakentaminen lapseen.
- 6) Ongelmanratkaisukyky
- lasten kanssa tarvitaan vaikeissa tilanteissa;
 - rohkeutta puuttua hankaliin tilanteisiin;
 - kykyä ohjata ja auttaa esim. epävarmoja vanhempia vauvan hoidossa;
 - osaa toimia luovasti ja joustavasti arjen tilanteissa.

7.4 Lähihoitajan työssä tarvitsemat asenteet

Molemmat päivähoitajissa työskentelevät lähihoitajat pitivät hyvin tärkeinä arvoja ja asenteita. Heidän mielestään asenteet heijastuvat kaikkeen työhön, lapsiin ja vanhempiin. Tärkeimpinä tässä haastattelussa näyttäytyivät lapsilähtöisyys, yhteisöllisyys ja ammatillisuus.

1) Lapsilähtöisyys

- kykyä kuulla ja nähdä lapsen tarpeet;

- tärkeää on, miten kohtaa lapsen;
- läheisyys ja lämpö;
- kuunnella mistä lapsi on kiinnostunut, kuunnella lapsen asioita.

2) Yhteisöllisyys

- kyky toimia yhteistyössä työyhteisön muiden työntekijöiden kanssa;
- moniammatillisuus on hyvä asia, jokainen tuo oman osaamisensa yhteiseksi hyödyksi;
- haluaa saada palautetta työkavereilta ja antaa myös itse palautetta.

3) Ammatillisuus

- haluaa kehittyä ammatillisesti ;
- oman työn arviointi on tärkeää, jotta voi kehittää omaa työtään ja työyhteisöään;
- omaehtoinen opiskelu, että pysyy ajan tasalla;
- oma kehittyminen ja työyhteisön kehittyminen on tärkeää;
- osaa ohjata eri kulttuureista tulevaa.

7.5 Koulutuksen antamat valmiudet lähihoitajien kuvaamina

Esittelen seuraavassa, minkälaisia valmiuksia koulutus antaa päiväkodissa lähihoitajana toimivalle kahden lähihoitajan ja yhden työnantajan kuvaamana. Molempien lähihoitajien mielestä koulutus antaa hyvän tietoperustan työssä toimimiseen. Saa tietoa lasten kehityksestä ja erilaisista sairauksista. Haastattelussa korostui varsinkin viimeksi lähihoitajaksi valmistuneen vastauksissa se, että on koulutuksen kautta oppinut ymmärtämään, miten päivähoitolaki määrittää toimintaa päiväkodissa. Koulutuksessa on oppinut myös Vasun eli varhaiskasvatussuunnitelman käyttöä ja ymmärtänyt, mikä merkitys sillä on lasten hoidon ja kasvatuksen tukena. Koulutus on antanut työhön varmuutta ja lisännyt vastuullisuutta. Koulutuksessa on oppinut oman toiminnan perustelua. Oppisopimuksella lähihoitajaksi opiskellut ja neljä vuotta työssä toiminut lähihoitaja sanoi, että hänellä työ tuki opiskelua ja myös toisinpäin.

7.6 Haasteita koulutukseen

Haastateltavien lähihoitajien vastauksissa korostui eri-ikäisten lasten ohjaaminen. Heidän mielestään olisi hyvä kiinnittää enemmän huomiota lapsiryhmän ohjaamiseen ja painottaa sitä opiskelijoille ja että ohjausta on hyvä harjoitella työssäoppimisjaksoilla niin paljon kuin mahdollista. Tärkeää olisi korostaa koulutuksessa lähihoitajan työn laaja-alaisuutta myös päivähoidossa toimittaessa. Huomiota pitäisi enemmän kiinnittää kokonaisuuden hallintaan, päivän

kulkuun. Myös työnantajan taholta nähtiin tärkeänä, että lähihoitaja oppii hahmottamaan kokonaisuutta.

Työnantajan näkökulmasta katsottuna koulutuksessa olisi hyvä korostaa enemmän sisäistä yrittäjyyttä ja tehdä siinä asennekasvatusta. Myös vastuullisuus ja joustavuus ovat tärkeitä työhön liittyviä asenteita. Työnantajan mukaan jokainen työnantaja haluaa työntekijän, joka ottaa työn omakseen.

8 POHDINTA

Päiväkoti on moniammatillinen työyhteisö. Työelämän muutosten myötä moniammatillisuus on yleistynyt. Lähihoitaja toimii päiväkodissa moniammatillisen työyhteisön jäsenenä. Lähihoitaja on koulutuksen sisällön puolesta hoitopainotteisen koulutuksen saanut kasvattaja. Lähihoitajatutkinto on kokonaisuudessaan ns. hoivaorientoitunut tutkinto. (Virolainen 2006, 220-221.)

Lähihoitaja tarvitsee työskennellessään päivähoitossa monenlaista ammatillista osaamista. Seuraavassa on taulukon muodossa haastatteluiden pohjalta saatua yhteenvetoa lähihoitajien osaamisalueista päivähoitossa. Taulukkoon on koottu tärkeimmät osaamisalueet luokiteltuina tietoihin, taitoihin ja asenteisiin.

Taulukko 1. Koontia lähihoitajien ja työnantajan näkemyksistä lähihoitajan osaamisalueista

Ammatillisen osaamisen alueet	Lähihoitajat	Työnantaja
1) TIEDOT:	1. kehityspsykologinen tieto 2. ravitseminen 3. lasten sairaudet ja erityishoito	1. tieto lasten sairauksista 2. ensiaputaidot 3. kehityspsykologinen tieto
2) TAIDOT	1. perushoito 2. vuorovaikutustaidot 3. yhteistyötaidot	1. perushoito 2. vuorovaikutustaidot 3. yhteistyötaidot
3) ASEENTEET	1. lapsilähtöisyys 2. yhteisöllisyys 3. ammatillisuus	1. lapsilähtöisyys 2. yhteisöllisyys 3 ammatillisuus

Virolaisen (2006, 220- 221) mukaan lähihoitajan koulutuksessa painottuu hoitotyö.

Hoitopainotteisuus korostui myös tässä kehittämishankkeessa. Yhtenä tärkeimmistä lähihoitajan tehtävistä pidettiin perushoitoa ja siihen liittyviä monia tehtäviä. Saman suuntaiset tulokset näyttäytyivät niin lähihoitajien kuin työnantajan vastauksissa. Työnantajan puolelta korostui hyvän perushoidon suuri merkitys. Hän näki lähihoitajan työssä keskeisenä aiheena lapsen hyvän hoivan. Lähihoitajat itsekin korostivat perushoitoon liittyvien tehtävien merkitystä ja kokivat sen tärkeänä osaamisalueenaan päivähoitossa. Perushoidon merkitys korostuu varsinkin pienemmällä päivähoitossa olevilla lapsilla. Miten sitten voidaan määritellä, mikä on hyvää perushoitoa? Tässä kehittämishankkeessa sitä ei ole tarpeen sen tarkemmin määritellä, mutta hyväksi perushoidoksi voidaan ajatella sellaista lapsen hoivaa ja huolenpitoa, jossa lapsen sekä fyysisiin että henkisiin tarpeisiin vastataan. Hyvä hoito tuo lapselle turvallisuudentunteen ja kasvattaa hänen luottamustaan hoitajaa kohtaan. Hyvää perushoitoa on myös, että hoitaja suhtautuu lapseen lämpimästi ja on lapselle läsnä oleva aikuinen. Haastateltavat toivat tämän esille vastauksissaan.

Tärkeänä pidettiin myös sitä, miten lähihoitaja kohtaa lapsen, että hänellä on kyky kuulla ja nähdä lapsi ja reagoida lapsen tarpeeseen, mikä se kulloinkin sitten onkaan. Jos lapsi haluaa aikuisen läheisyyttä, hänet otetaan syliin. Tai jos hän kysyy jotakin, hänen kysymyksiinsä vastataan. Lapselle on tärkeää, että hänet otetaan huomioon ja että häntä kuunnellaan ja hänen asiansa ovat aikuiselle tärkeitä. Tällaiset hetket tulevat ja menevät arjen tuoksinoissa, mutta jokainen hetki, kun aikuinen huomioi lasta, kasvattaa lapsen minäkuvaa, itsetuntoa ja kokemusta siitä, että hän on arvokas ja tärkeä. Tässä heijastuvat sekä työntekijän omat että työpaikan arvot ja asenteet ja myös se toimintakulttuuri, mikä työpaikalla vallitsee.

Kun työskennellään eri-ikäisten ihmisten kanssa, korostuvat vuorovaikutus- ja viestintätaidot. Se ilmeni tämänkin kehittämishankkeen vastauksissa. Myös koulutuksen tavoitteissa korostuvat vuorovaikutus- ja viestintätaidot. Lähihoitajalla pitää olla hyvät vuorovaikutustaidot. Hänen tulee osata ilmaista itseään sekä suullisesti että kirjallisesti. Lapsilla kulkevat mukana reissuvihkot, joihin myös lähihoitajan pitää osata kirjata vanhemmille tulevaa informaatiota tai vastata vanhempien kysymyksiin. Nykyisin viestit kulkevat usein myös sähköpostin kautta. Lähihoitajan pitää selvittää erilaisissa neuvottelutilanteissa.

Hyvien yhteistyötaitojen merkitys korostui tässä kehittämishankkeessa. Yhteistyötaitoja tarvitaan vanhempien kanssa toimittaessa, vanhempainkeskusteluissa, hoito- ja kasvatussuunnitelman tekemisessä, työkavereiden kanssa työskenneltäessä ja monien yhteistyötahojen kanssa toimittaessa.

Jos päiväkodissa huomataan, että jollakin lapsella ilmenee kehitysviivästymä, sillä, miten asiasta lapsen vanhemmille kerrotaan, on tärkeä merkitys asian jatkohoitoa ajatellen. Hyvät keskustelutaidot ovat silloin tarpeen. Lähihoitaja tukee vanhempia lasten kasvatukseen liittyvissä asioissa ja auttaa heitä löytämään omia voimavarojaan arjesta selviämiseen. Lähihoitajaopinnoissa painottuvat myös yhteistyötaidot. Lähihoitajan pitää osata toimia erilaisten ihmisten kanssa ottaen toiset ihmiset huomioon.

Lähihoitajan tulee osata toimia sekä itsenäisesti että myös tiimin jäsenenä. Tässä kehittämishankkeessa ilmeni, että lähihoitajien mielestä työskenteleminen moniammatillisessa tiimissä on hyvä asia. Jokainen voi silloin tuoda oman osaamisensa yhteiseksi hyödyksi sekä työn että työyhteisön kehittämiseksi. Sen lisäksi, että lähihoitaja työskentelee päiväkodissa yhtenä työryhmän jäsenenä, hänen tulee osata työskennellä myös yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon eri ammattiryhmien kanssa. Lapsiryhmäkohtaisesti yhteistyö on joskus hyvinkin tiivistä eri yhteistyötahojen kanssa.

Osaaminen yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen liittyneenä on vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojen lisäksi työn kielellistä hallintaa. Osaaminen, joka liittyy jatkuvaan kehittämiseen, voidaan jakaa reflektio-osaamiseen ja tiedonhallintaosaamiseen. Reflektio-osaaminen on oman työn arviointia ja tutkimista, reflektiivistä työotetta. Tiedonhallintaosaaminen on tiedon hankintaa ja prosessointia sekä kriittistä suhtautumista tietoon. (Virolainen 2006, 224.)

Edellä mainittuja päivähoitotyön osaamisalueita toteuttaa koko päiväkodin työryhmä. Kaikilta päivähoitajilta voidaan edellyttää toimintaympäristöön ja perustehtävien tulkintaan, yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen ja jatkuvaan kehittämiseen liittyvää osaamista. Toisaalta on tietenkin hyvä ottaa huomioon eri ammattiryhmien koulutuksen sisällöt. (Virolainen 2006, 224.)

Koulutuksen tavoitteena on kehittää lähihoitajan ongelmanratkaisutaitoja. Työssään lähihoitaja joutuu päivittäin monien vaikeiden tilanteiden eteen. Hänellä pitää olla hyvät ongelmanratkaisutaidot, jotta hän selviää hyvin arjen ongelmista. Monesti vaikeat tilanteet tulevat eteen yllättäen, ja silloin tarvitaan luovuutta ja joustavuutta. Lähihoitajan pitää pystyä toimimaan suvaitsevaisesti käyttäen ongelmanratkaisutaitoaan. Lapsiryhmissä on usein eri kulttuuritaustasta tulevia lapsia. Lähihoitajan pitää osata ottaa huomioon myös heidän arvomaailmansa ja millainen vaikutus sillä on päivähoitajalla olevaan lapseen ja hänen perheeseensä, tai miten se vaikuttaa

toimintaan päiväkodissa. Lähihoitajan pitää kyetä ohjaamaan eri kulttuurista tulevaa lasta ja hänen perhettään.

Lähihoitajat itse kaipasivat koulutukseen enemmän tietoa lapsiryhmän ohjaamiseen liittyviin asioihin. He kokivat, että opetusta siitä aiheesta on liian vähän. Siksi suuren lapsiryhmän ohjaaminen koettiin joskus vaikeaksi ja haastavaksi tehtäväksi. Päiväkodissa lähihoitaja työskentelee lastentarhanopettajan työparina suunnitellen ja toteuttaen yhdessä toimintaa. Lastentarhanopettajan vastuulla on työn pedagoginen puoli. Useimmiten päiväkodin toimintakulttuuri vaikuttaa siihen, mikä toiminnan toteutuksessa ja ohjaamisessa on lähihoitajan rooli.

Lähihoitaja tarvitsee vankkaa osaamista käytännön hoito-, huolenpito- ja kasvatustehtävissä. Näiden taitojen ohella hänen tulee hallita ammattietiikka ja alan arvo-osaaminen. Lähihoitajan tulee osata ratkaista myös eettisiä ongelmia. Tärkeää on, että hän osaa toimia työssään vastuullisesti ja oikeudenmukaisesti, mikä tuli esille myös haastatteluissa.

Koulutuksen tavoitteena on kehittää opiskelijan eettisiä ja esteettisiä taitoja. Lähihoitajalla tulee olla alan arvo-osaamista. Lähihoitajan arvot ja asenteet vaikuttavat siihen, miten hän suhtautuu työhönsä. Haastatteluissa ilmeni, että lähihoitajat halusivat sekä kehittää itseään että kehittyä ammatillisesti. Oman työn ja ammattitaidon kehittäminen koettiin tärkeäksi, varsinkin kun tehtäväkuva ja työn luonne ovat koko ajan muutoksessa. Tässä näyttikin toteutuvan elinikäisen oppimisen periaate. Heistä oli myös tärkeää saada palautetta työkavereilta omasta työstään ja niin ikään kuin peilata ja arvioida työskentelyään.

Taipaleen ym. (2004, 218) mukaan lähihoitajan koulutus vastaa uusiin asiakkaiden ja työelämän tarpeisiin. Lähihoitajatutkinnon syntyminen kuvastaa sitä laaja-alaisuutta, joka nousee asiakkaan tarpeista. Laaja-alaisuus tarkoittaa ennen muuta asiakkaan kokonaisvaltaista hoitoa. Myös tämän alan koulutukseen heijastuu yleinen valtakunnallinen koulutuspolitiikka. Periaatteena on elinikäinen koulutus, ja sitä kautta mahdollistuu ammattitaidon jatkuva kehittäminen. Nykyisessä koulutuspolitiikassa korostuu yhtenä koulutuksen tavoitteena oman persoonallisuuden kehittyminen, mikä on sosiaali- ja terveysalalla erityisen tarpeellista.

Perusopinnoissa koulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijalle valmiuksia, joita hän tarvitsee myös työskennellessään päivähoidossa. Näitä valmiuksia ovat oppimistaidot, ongelmanratkaisutaidot,

vuorovaikutus- ja viestintätaidot, yhteistyötaidot sekä eettiset ja esteettiset taidot. (Opetushallitus 2001,11.) Lähihoitaja tarvitsee työssään kaikkia näitä taitoja. Haastatellut lähihoitajat olivat tyytyväisiä koulutuksesta saamiinsa valmiuksiin. He kokivat saaneensa tärkeät perusvalmiudet, jotka sitten työelämässä kehittyvät edelleen. Myös työnantajan mielestä perusopinnot yhdessä alan syventävien opintojen kanssa antavat riittävät valmiudet päivähoidossa toimimiseen. Vertailtaessa lähihoitaja- koulutuksen asettamia tavoitteita työelämän vaatimuksiin näyttäisi siltä, että lähihoitajakoulutus pystyy pääosin antamaan lähihoitajille päivähoitotyössä vaadittavan ammattitaidon. On hyvä kuitenkin muistaa, että koulutus antaa lähihoitajalle perusvalmiudet työskennellä päivähoidossa joustavasti eri työtehtävissä. Mutta vasta työkokemuksen kautta lähihoitaja oppii hallitsemaan työssä tarvittavia erityispiirteitä.

Lähteet

- Eskola, J. 2001. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa J. Aaltola. & R. Valli, (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Eskola, J. & Vastamäki, J. 2001. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa J. Aaltola. & R. Valli, (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2000. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Jyväskylän aikuiskoulutus, sosiaali- ja terveysala. Yksikön opetussuunnitelma. 2001.
- Karila, K. & Nummenmaa, R. 2001. Matkalla moniammatillisuuteen. Kuvauskohteena päiväkoti. Helsinki: WSOY.
- Kuokkanen, H. 2006. Kasvatus ja varhaiskasvatus. Teoksessa: Häkkä, A., Kuokkanen, H. & Virolainen, A. (toim.) 2006. Lapsen parhaaksi: Lähihoitaja varhaiskasvattajana. Helsinki: Edita.
- Laki ammatillisesta koulutuksesta 21.8.1998/630.
- Metsämuuronen, J. 2001. Sosiaali- ja terveysalan tulevaisuutta etsimässä. Viro: International Methelp Ky.
- Ojala, S. 2008. Olen ammatiltani lähihoitaja. Suomen lähi- ja perushoitajaliiton 60-vuotisjuhlakirja. Jyväskylä:Gummerus.
- Opetushallitus 2001. Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto. Ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelma ja näyttötutkinnon perusteet. Opetushallitus.
- Taipale, V., Lehto, J., Mäkelä, M., Kokko, S., Muuri, A. & Lahti, T. (toim.) 2004. Sosiaali- ja terveydenhuollon perusteet. Porvoo: WSOY.
- Talvensaari, H. 2001. Lähihoitajien ammatilliset kvalifikaatiot – suuntautumisopintoina lasten ja nuorten hoito ja kasvatus. Pro gradu-tutkielma. Tampereen yliopisto.
- Tiilikkala, L. 1995. Työelämän edustajien näkemyksiä lähihoitajakoulutuksesta. Helsinki: Opetushallitus.
- Tynjälä, P. 2002. Oppiminen tiedon rakentamisena: konstruktivistisen oppimiskäsityksen perusteita. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Stakes oppaita 56. Opetushallitus.
- Vilen, M., Vihunen, R., Vartiainen, J., Siven, T., Neuvonen, S. & Kurvinen, A. 2006. Lapsuus erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY.

- Virolainen, A. 2006. Varhaiskasvatus työympäristönä. Teoksessa: Häkkä, A., Kuokkanen, H. & Virolainen, A. (toim.) Lapsen parhaaksi. Lähihoitaja varhaiskasvattajana. Helsinki: Edita.
- Väärälä, R. 1995. Ammattikoulutus ja kvalifikaatiot. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Liite 1.

HAASTATTELURUNKO

- 1. Millaista osaamista lasten parissa päiväkodissa toimivilta lähihoitajakoulutuksen saaneilta työntekijöiltä vaaditaan työntekijöiden ja työnantajien mielestä?**
 - 1a. Mitä tehtäviä lähihoitaja tekee päiväkodissa?
 - 1b. Millaista osaamista päiväkodissa työskentelevä lähihoitaja tarvitsee?
 - 1c. Antaako koulutus riittävät valmiudet työskennellä päiväkodissa?
 - 1d. Millaisia kehittämiskohteita tulee mieleen, kun vertaat koulutusta ja käytännön työelämää?

- 2. Millaista tämä osaaminen on suhteessa valtakunnalliseen ja koulukohtaiseen opetussuunnitelmaan?**